

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет

ННІ економіки, управління і бізнесу імені Г.Е. Вейнштейна
Кафедра національної та міжнародної економіки
Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма «Економіка підприємства»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
БАКАЛАВРА

**на тему «Управління фінансовими ризиками на ТДВ «Яготинський
маслозавод»**

ШИФР КРБ.ЕП.1.576-03.4.3

Здобувачки _____ Личенкова А.В.
Керівник _____ д.е.н., проф. Кулаковська Т.А.
_____ асистент Петкова Д.Ф.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 12 червня 2026 р., протокол № 17

Завідувач кафедри
національної та міжнародної
економіки _____

Тетяна КУЛАКОВСЬКА

Одеса – 2026 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ економіки, управління і бізнесу імені Г.Е. Вейнштейна
Кафедра національної та міжнародної економіки
Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри національної та міжнародної економіки

«01» жовтня 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

здобувачці

Личенковій Анастасії Валентинівні

1. Тема роботи: УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»
2. Затверджена наказом ОНТУ від 22.10.2025 № 576-03.
3. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 12.06.2026 р.
4. Вихідні дані роботи: наукові праці вітчизняних та закордонних вчених на дану тему, фінансова звітність підприємства за 2022-2024 рр., інтернет ресурси.
5. Перелік питань, які потрібно розробити:
 - визначити теоретичні аспекти управління фінансовими ризиками;
 - розглянути методи оцінки та управління фінансовими ризиками;
 - надати загальну характеристику діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» та розрахувати основні техніко-економічні показники;
 - провести оцінки впливу фінансових ризиків на діяльність ТДВ «Яготинський маслозавод» за обраним методом
 - надати практичні рекомендації з управління фінансовими ризиками ТДВ «Яготинський маслозавод»;

– розрахувати їх вплив на ефективність діяльності та показники фінансової стійкості

6. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень): таблиць – 23, рисунків – 14.

7. Дата видачі завдання 01.10.2025

Керівник _____ д.е.н., проф. Кулаковська Т.А.
_____ асистент, PhD Петкова Д.Ф.

Завдання прийняв до виконання _____ Личенкова А.В.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір, аналіз та систематизація інформації за темою кваліфікаційної роботи	20.02.2026- 10.03.2026	<i>виконано</i>
2	Підготовка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи	11.03.2026-20.03.2026	<i>виконано</i>
3	Збір та обробка інформації щодо стану галузі з виробництва молока та молочної продукції України	21.03.2026-10.04.2026	<i>виконано</i>
4	Аналіз діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод»	11.04.2026-25.04.2026	<i>виконано</i>
5	Оцінка впливу фінансових ризиків на фінансову стійкість підприємства	26.04.2026-16.05.2026	<i>виконано</i>
6	Розробка заходів з управління фінансовими ризиками	16.05.2026-22.05.2026	<i>виконано</i>
7	Оцінка ефективності запропонованих заходів	23.05.2026- 30.05.2026	<i>виконано</i>
8	Оформлення кваліфікаційної роботи	31.05.2026-15.06.2026	<i>виконано</i>

Керівник _____ д.е.н., проф. Кулаковська Т.А.
 _____ асистент, PhD Петкова Д.Ф.

Завдання прийняв до виконання _____ Личенкова А.В.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-бакалавр Личенкова А.В. _____
 (прізвище, ініціали) (підпис)

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу бакалавра

КРБ містить 71 сторінка, 23 таблиці, 14 рисунків, список використаних джерел з 34 найменувань.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління фінансовими ризиками на ТДВ «Яготинський маслозавод».

Завдання:

- визначити теоретичні аспекти управління фінансовими ризиками;
- розглянути методи оцінки та управління фінансовими ризиками;
- надати загальну характеристику діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» та розрахувати основні техніко-економічні показники;
- провести оцінки впливу фінансових ризиків на діяльність ТДВ «Яготинський маслозавод» за обраним методом;
- надати практичні рекомендації з управління фінансовими ризиками ТДВ «Яготинський маслозавод»;
- розрахувати їх вплив на ефективність діяльності та показники фінансової стійкості.

Об'єкт дослідження – фінансово-господарська діяльність підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління фінансовими ризиками ТДВ «Яготинський маслозавод».

За результатами виконаної роботи сформульовані висновки щодо заходів з управління фінансовими ризиками ТДВ «Яготинський маслозавод» для мінімізації їх впливу на фінансовий стан.

Одержані результати можуть бути використані у процесі управління фінансовими ризиками на підприємствах харчової галузі для забезпечення фінансової стійкості.

Рік виконання роботи 2026

Рік захисту роботи 2026

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....10

1.1. Економічна сутність фінансових ризиків підприємства.....10

1.2. Методичні підходи до оцінювання фінансових ризиків.....15

1.3. Управління фінансовими ризиками як окремий напрям діяльності підприємств21

Висновки до розділу 124

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ГАЛУЗІ З ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА ТА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ОЦІНКА ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД».....26

2.1. Оцінка сучасного стану галузі з виробництва молока та молочної продукції26

2.2. Техніко-економічна характеристика та аналіз внутрішнього середовища ТДВ «Яготинський маслозавод».....32

2.3. Розрахунок показників фінансової стійкості підприємства для оцінки впливу фінансових ризиків.....43

Висновки до розділу 248

РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД».....50

3.1. Обґрунтування впровадження заходів з управління фінансовими ризиками на ТДВ «Яготинський маслозавод».....50

3.2 Впровадження заходу з управління фінансовими ризиками.....53

3.3 Розрахунок впливу заходів на показники діяльності та фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод».....56

Висновки до розділу 3.....61

ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ВСТУП

Фінансові ризики відіграють важливу роль у діяльності сучасних підприємств, оскільки становлять потенційні загрози для їхнього стабільного функціонування. Вони пов'язані з різноманітними аспектами управління фінансовими потоками, ресурсами, а також із впливом змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Молочна галузь є однією з ключових галузей для забезпечення сталого розвитку країни та продовольчої безпеки в цілому. Специфіка діяльності молокопереробних підприємств обумовлює їх високу чутливість до коливань цін на сировину, змін попиту на продукцію, інфляційних процесів, валютних коливань, зростання вартості енергоресурсів та логістичних витрат. Крім того, значний вплив на функціонування підприємств галузі справляють воєнні ризики, порушення ланцюгів постачання, зміни в державному регулюванні та посилення конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

За таких умов ефективне управління фінансовими ризиками набуває особливого значення, оскільки сприяє своєчасному виявленню потенційних загроз, мінімізації можливих фінансових втрат, підтриманню платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Впровадження сучасних інструментів ризик-менеджменту дозволяє молокопереробним підприємствам підвищувати ефективність використання ресурсів, адаптуватися до змін ринкового середовища та забезпечувати стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Сутність фінансового ризику трактується неоднозначно, що пояснюється багатогранністю його проявів. Одні автори акцентують увагу на можливих фінансових втратах у вигляді зменшення доходів чи капіталу, інші — на невизначеності результатів фінансових операцій, ще інші — на ймовірності відхилення фактичних показників від очікуваних. Результати досліджень з цих питань висвітлені в працях Г. Марковіц, Дж. Тобіна, Е. Фами, І. Бланк, В. Вітлінського, Г. Великоіваненко, М. Клапків та інших.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління фінансовими ризиками на ТДВ «Яготинський маслозавод».

Завдання:

- визначити теоретичні аспекти управління фінансовими ризиками;
- розглянути методи оцінки та управління фінансовими ризиками;
- надати загальну характеристику діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» та розрахувати основні техніко-економічні показники;
- провести оцінки впливу фінансових ризиків на діяльність ТДВ «Яготинський маслозавод» за обраним методом;
- надати практичні рекомендації з управління фінансовими ризиками ТДВ «Яготинський маслозавод»;
- розрахувати їх вплив на ефективність діяльності та показники фінансової стійкості

Об'єкт дослідження – фінансово-господарська діяльність підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів управління фінансовими ризиками ТДВ «Яготинський маслозавод».

Методи дослідження: аналітичні та статистичні методи, метод оцінки фінансового стану підприємств та фінансової стійкості.

Інформаційною базою дослідження стала наукова література стосовно управління фінансовими ризиками, статистичні збірники, інші офіційні джерела, а також фінансова звітність досліджуваного підприємства.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансових ризиків підприємства

Фінансові ризики є одними з найбільш значущих у системі ризиків підприємства, оскільки безпосередньо впливають на його фінансову стійкість, платоспроможність та рівень прибутковості. У сучасних умовах господарювання підприємства функціонують в середовищі, що характеризується високим рівнем невизначеності, динамічністю та складністю прогнозування економічних процесів. У зв'язку з цим ефективне управління фінансовими ризиками набуває особливого значення, адже сприяє не лише зниженню ймовірності фінансових втрат, а й забезпечує стабільний розвиток і підвищення конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі.

Фінансові ризики виступають важливим елементом системи управління підприємством, відображаючи ймовірність виникнення негативних фінансових наслідків у процесі прийняття управлінських рішень. Їх прояв простежується на всіх стадіях господарської діяльності: під час планування фінансових ресурсів, закупівлі сировини та матеріалів, організації виробництва, реалізації продукції, залучення фінансових ресурсів і здійснення інвестиційних проєктів. Крім того, фінансові ризики перебувають у тісному взаємозв'язку з іншими видами ризиків, зокрема операційними, ринковими, технологічними та репутаційними, що зумовлює їх комплексний характер і суттєвий вплив на ефективність функціонування підприємства.

Сутність фінансового ризику трактується неоднозначно, що пояснюється багатогранністю його проявів. Одні автори акцентують увагу на можливих фінансових втратах у вигляді зменшення доходів чи капіталу, інші

— на невизначеності результатів фінансових операцій, ще інші — на ймовірності відхилення фактичних показників від очікуваних.

В таблиці 1.1 наведені трактування представників різних наукових шкіл щодо сутності поняття «фінансовий ризик».

Таблиця 1.1

Наукові трактування сутності поняття «фінансовий ризик»

Науковець	Визначення категорії
Е. Фама (США) [2]	Ризик – це ступінь відхилення реальної дохідності фінансових активів від очікуваної.
Г. Марковіц (США) [3]	Ризик пов'язаний із відхиленням доходності активу, що обґрунтовується теорією портфеля.
Дж. Тобін (США) [4]	Фінансовий ризик – це співвідношення між ризиком і доходністю при оптимальному виборі інвестицій.
А. Загородній, Г. Вознюк (Україна) [5]	Фінансовий ризик – це загроза втрати фінансових ресурсів через несприятливий вплив внутрішніх та зовнішніх факторів.
І. Бланк (Україна) [6]	Фінансовий ризик – це ймовірність настання несприятливих подій, які можуть призвести до фінансових втрат для підприємства, зокрема у вигляді збитків, втрати капіталу або зниження прибутковості бізнесу
М. Клапків (Україна) [7]	Розглядає фінансові ризики у широкому та вузькому значенні. Так, «у широкому значенні – ризики, які характеризуються ймовірністю втрат фінансових ресурсів (грошових коштів) у господарській діяльності; у вузькому значенні – частина комерційних ризиків, пов'язана з ймовірністю фінансових втрат внаслідок операцій у фінансово-кредитній і біржовій сферах»
В. Вітлінський та Г. Великоіваненко (Україна) [8]	«Фінансовий ризик – це ймовірність виникнення непередбачуваних фінансових втрат (зниження очікуваного прибутку, доходу, втрата частини чи всього капіталу) у ситуації невизначеності умов здійснення підприємницької діяльності
М. Диба (Україна) [9]	Фінансовий ризик – це тип ризику, що виникає в процесі фінансово-економічної діяльності суб'єкта, коли результат або заходи для його досягнення відрізняються від запланованих цілей та норм, а такі відхилення можуть призвести до фінансових збитків

Джерело: узагальнено автором на основі[2-9]

Отже, узагальнення наукових підходів та еволюції теорій фінансових ризиків дає підстави стверджувати, що фінансовий ризик являє собою ймовірність виникнення фінансових втрат у процесі здійснення фінансової та операційної діяльності підприємства. Такі втрати можуть проявлятися у

вигляді зниження доходів, зростання витрат або втрати частини капіталу під впливом факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, а також специфічних чинників, притаманних окремим напрямом діяльності підприємства[10].

Ризикові ситуації в діяльності підприємств виникають під впливом широкого спектра чинників, кількість і характер яких залежать від особливостей функціонування суб'єкта господарювання та умов зовнішнього середовища. Причиною виникнення ризику вважається сукупність умов і факторів, що породжують невизначеність розвитку подій та обумовлюють можливість настання несприятливих наслідків для підприємства. А. Бланк до класифікації зовнішніх факторів відносить економічну та політичну ситуацію, зміни на світових ринках, валютні коливання, інфляцію та законодавче середовище [6].

Проаналізувавши дослідження науковців, які поділяють чинники на зовнішні та внутрішні, можна сформулювати певну загальну класифікацію (рис 1.1)[9-11].

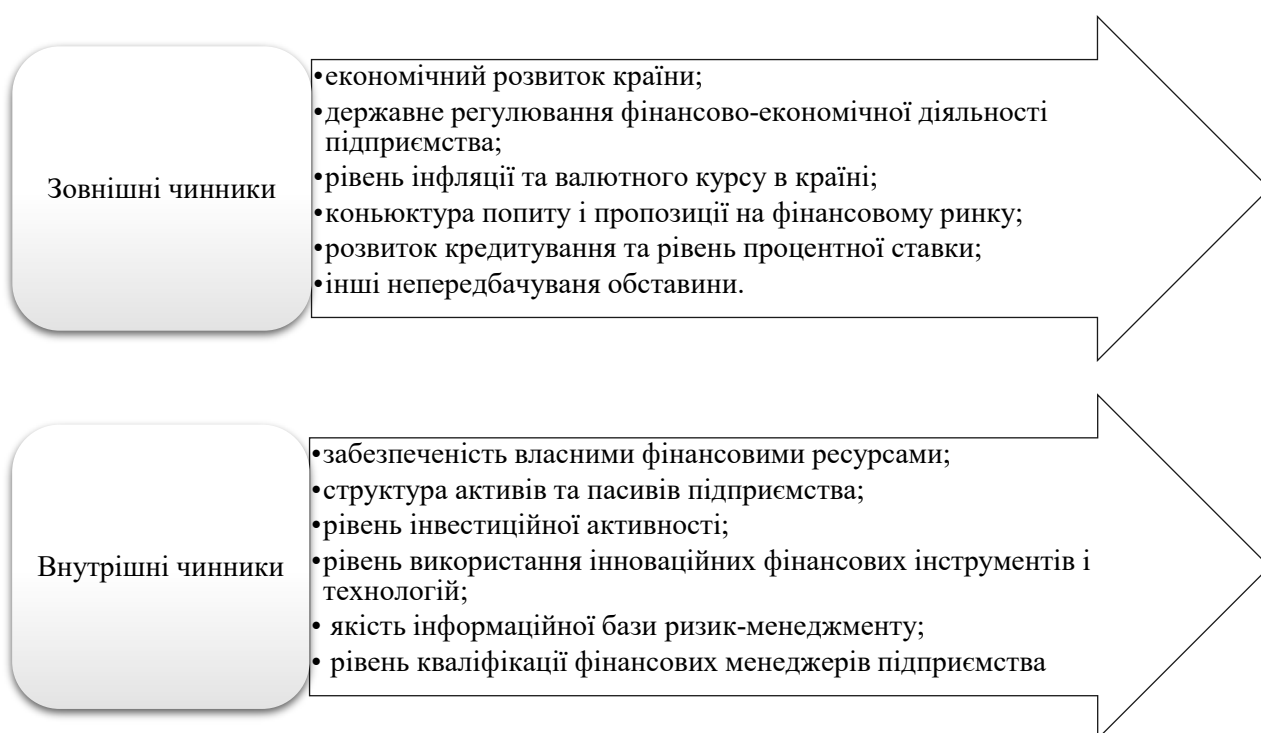

Рис. 1.1 Чинники виникнення фінансових ризиків

Джерело: узагальнено автором на основі[2-9]

Магас Н.В. у своїй роботі наводить дещо іншу класифікацію чинників фінансових ризиків, роблячи упор саме на зовнішніх викликах (рис. 1.2).

Рис. 1.2 Класифікація чинників фінансових ризиків за Н.В.Магас

Джерело: розроблено автором на основі[12]

Небезпека ризиків для підприємства полягає в їх невизначеному характері та складності ідентифікації, що пов'язано з обмеженістю інформації та неможливістю повного пізнання закономірностей функціонування економічного середовища. Додатковими чинниками ризику виступають випадковість окремих подій, мінливість ринкової ситуації, конфлікти між суб'єктами господарювання та їх стейкхолдерами, а також недобросовісна поведінка конкурентів і протиправні дії третіх осіб, що можуть негативно вплинути на результати діяльності підприємства.

З огляду на різноманітність причин виникнення фінансових ризиків, виникає потреба у класифікації останніх, з метою більш ефективного управління ними. Вона дозволяє структурувати їх за ознаками та визначати напрями управління. Узагальнена класифікація представлена в таблиці 1.2:

Таблиця 1.2

Класифікація фінансових ризиків за різними ознаками

Критерій класифікації	Вид ризику	Характеристика
За джерелом походження	Зовнішні	Обумовлені факторами макросередовища, на які підприємство не має прямого впливу (курсів коливання, інфляція, зміни державної політики, закриття зовнішніх ринків збуту).
	Внутрішні	Пов'язані з управлінням самим підприємством: неефективне використання ресурсів, дисбаланс у структурі капіталу, помилки у фінансовому плануванні, слабкий контроль витрат.
За можливими наслідками	Ризик, що приводить до збитків	Ймовірність виникнення фінансових чи матеріальних втрат у результаті настання несприятливих подій під час ведення господарської діяльності.
	Ризик, що приводить до втрати частини доходу	Недоотримання прибутку або перевищення запланованих витрат
За характером прояву	Кредитний	Ризик неповернення дебіторської заборгованості від торгових мереж або контрагентів.
	Валютний	Втрати через коливання валютного курсу: актуально для експортерів (ціна реалізації) та імпортерів (вартість кормів, обладнання).
	Процентний	Ризик зростання вартості кредитів у разі підвищення облікової ставки Національним банком України.
	Інфляційний	Знецінення грошових потоків, збільшення собівартості продукції при відставанні зростання відпускних цін від рівня інфляції.
	Ліквідності	Нездатність підприємства своєчасно погашати поточні зобов'язання через нестачу ліквідних коштів.
За сферою виникнення	Операційний	Перебої у постачанні сировини, псування продукції, коливання закупівельних цін.
	Інвестиційний	Недосягнення очікуваної окупності інвестицій у нові потужності чи технології.
	Фінансової стійкості	Виникає через надмірну залежність від кредитних ресурсів, що ставить під загрозу платоспроможність підприємства.

Джерело: узагальнено автором на основі [1;5;6;7;8;11;12].

У світовій практиці управління ризиками значного поширення набула класифікація ризиків, заснована на принципах Generally Accepted Risk Principles (GARP), розроблених аудиторською групою Coopers & Lybrand.

Дана система передбачає виокремлення шести ключових груп ризиків: кредитних, ринкових, ризиків ліквідності, операційних ризиків, ризиків концентрації та ризиків бізнес-подій. Проте, незважаючи на її практичну цінність та широке застосування, така класифікація не охоплює повною мірою всі аспекти діяльності підприємства, що обмежує можливості її використання для комплексної оцінки ризиків у різних галузях економіки. Розширену класифікацію видів фінансових ризиків запропонував також М. Диба (рис. 1.3) [9], який врахував наявність зовнішніх та внутрішніх чинників прояву фінансових ризиків.

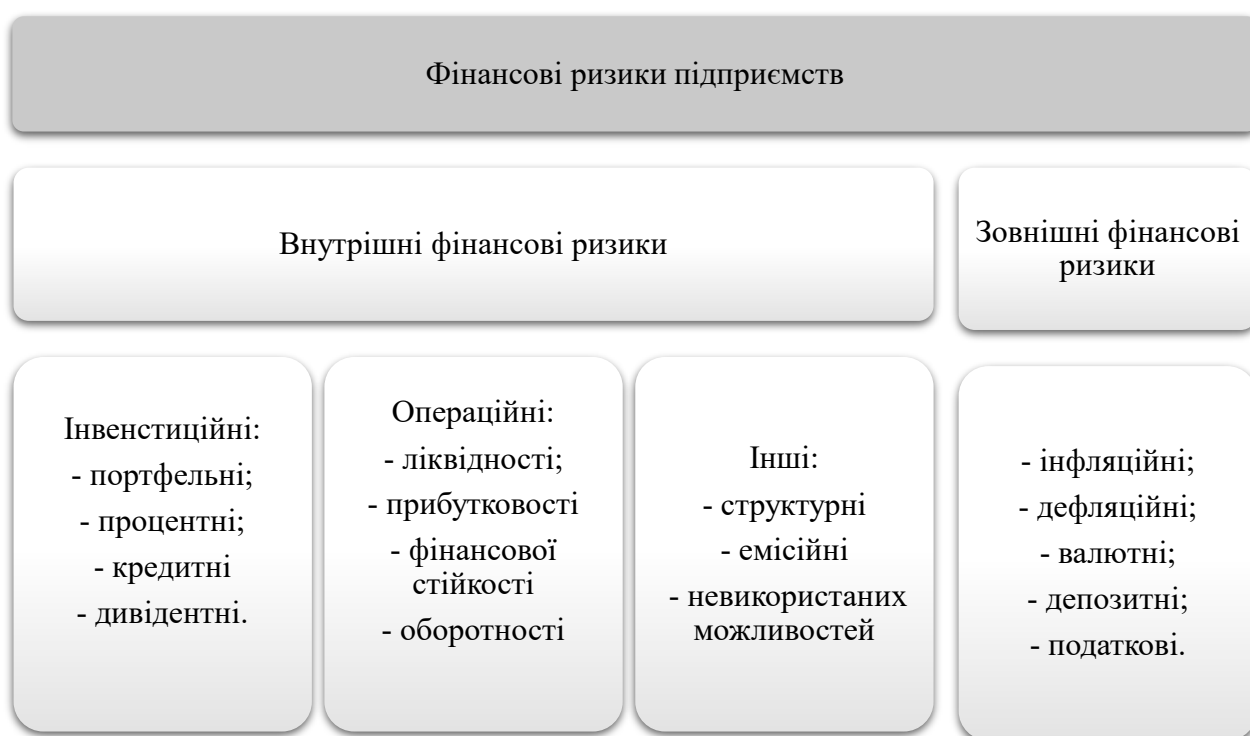

Рис. 1.3. Класифікація видів фінансових ризиків за дослідженням М. Диби

Джерело: побудовано автором на основі [9]

1.2. Методичні підходи до оцінювання фінансових ризиків

Оцінювання ризику посідає центральне місце в системі управління ризиками підприємства, оскільки забезпечує інформаційну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Сутність процесу оцінювання полягає у визначенні ймовірності виникнення ризикових подій та

кількісній або якісній характеристиці їх можливого впливу на результати діяльності суб'єкта господарювання.

Сучасна практика ризик-менеджменту передбачає використання різноманітних підходів до оцінки фінансових ризиків, які традиційно поділяють на якісні та кількісні. Якісна оцінка орієнтована на ідентифікацію та опис ризиків, тоді як кількісна базується на застосуванні економіко-математичних і статистичних методів для визначення ймовірності настання несприятливих подій та величини можливих збитків. Поєднання зазначених підходів сприяє підвищенню ефективності системи управління ризиками та забезпечує своєчасне реагування на потенційні загрози.

Литовченко О.Ю у своїй роботі наводить такі методи кількісної оцінки (табл.1.3)[13]:

Таблиця 1.3

Кількісні методи оцінки фінансових ризиків

Метод кількісної оцінки	Переваги	Недоліки
Статистичний метод оцінки ризику базується на аналізі коливань досліджуваного показника за певний відрізок часу.	Нескладність математичних розрахунків.	Необхідність великих обсягів вихідних даних.
Метод експертних оцінок базується на опитуванні досвідчених спеціалістів і може бути реалізований шляхом математичного опрацювання результатів цього опитування.	Може використовуватись в умовах дефіциту інформації.	Ймовірність взаємного впливу експертів один на одного.
Коефіцієнтна оцінка ризику на основі аналізу фінансового стану суб'єкта фінансового ризику.	Нескладність розрахунків та доступність інформації.	Не охоплює всі сфери діяльності.
Метод рейтингової оцінки передбачає обчислення рейтингу методом відстаней або різниць між реальними та еталонними значеннями.	Не передбачає великих масивів даних та не вимагає від користувача великих математичних знань.	Не дають можливості враховувати всі тонкощі конкретної ситуації.
Метод аналогій – застосовуються бази даних та знань про ризик аналогічних об'єктів (проектів) або угод.	Досить низька вартість реалізації та легкість розрахунків.	Невисока точність результатів та ймовірність проблем з підбором аналогів, які будуть найбільш підходящими з урахуванням певного виду діяльності.

В свою чергу А. Бланк виокремлює наступні кількісні методики:

1. економіко-статистичні (визначення рівня фінансового ризику, дисперсії, коефіцієнт варіації, бета-коефіцієнт, середньоквадратичного відхилення, тощо);
2. експертні (спираються на опитування провідних фахівців з подальшою обробкою результатів опитування);
3. аналоговий (ґрунтується на використанні власного чи зовнішнього досвіду з питання визначення рівня ризику, по окремим найбільш масовим операціям підприємства) [5].

А.Б. Камінський виділяє чотири основні концепції в оцінці фінансових ризиків [14]:

- концепція чутливості.
- концепція варіативності;
- концепція збитків у несприятливій ситуації;
- концепція вимірювання фінансових ризиків в рамках теорії сподіваної корисності

На нашу думку, найбільш оптимальними є саме економіко-статистичні методи. Статистичні методи оцінки фінансових ризиків спрямовані на формування обґрунтованих управлінських рішень, які забезпечують стабільне функціонування підприємства та підвищення його конкурентоспроможності. Їх застосування базується на аналізі історичних даних щодо фінансових результатів діяльності підприємства, ринкової інформації, економічних тенденцій та прогнозів розвитку зовнішнього середовища. Використання таких даних дає змогу оцінити рівень ризику та спрогнозувати можливі наслідки реалізації ризикових подій.

У межах статистичних методів здійснюється розрахунок різноманітних показників ризику, зокрема волатильності цін, коефіцієнта кореляції, ймовірності дефолту, дисперсії, стандартного відхилення та інших

індикаторів, що характеризують ступінь невизначеності та можливі фінансові втрати. Застосування статистичних методів сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень і ефективності системи ризик-менеджменту підприємства[15].

У таблиці 1.4 представлена детальна інформація, щодо різновидів статичних методів та їх використання:

Різновид статичного методу	Характеристика
– зведення та групування	метод, який допомагає аналізувати великі обсяги фінансових даних, досліджуючи спільні закономірності та виявляючи ризики залежності між певними групами даних
– вибірковий метод	передбачає вибір підмножини даних або сукупності для аналізу взамін вивчення всього набору даних.
– відносні величини	полягає в порівнянні величини показників у відсотковому або відносному виразі, що допомагає визначити взаємозв'язок між ними і виявити потенційні ризики.
– середні величини	базується на аналізі середніх значень ризикованих величин.
– показники варіації	це метод оцінки можливих фінансових ризиків, які можуть бути оцінені за допомогою: діапазону варіації, середньоквадратичного відхилення, коефіцієнта варіації тощо.
– індексний метод	передбачає побудову індексів, які представляють різні аспекти фінансових ринків або активів, такі як ціни на акції, процентні ставки або ціни на товари.
– кореляційний аналіз	допомагає визначити ступінь взаємозв'язку між двома або більше змінними.
– регресійний аналіз	дозволяє виявити залежності між різними фінансовими показниками, такими як дохід, витрати, кількість клієнтів тощо

Джерело: узагальнено та побудовано автором на основі [15]

Також окремої уваги заслуговує метод оцінки фінансового стану. Метод оцінки фінансової стійкості орієнтований на оцінку фінансової стійкості підприємства та визначення потенційних зон ризику. Метод передбачає наявність системи оціночних коефіцієнтів, які відображають фінансовий стан підприємства.

Фінансовий стан підприємства – це інтегральне поняття, яке розглядається як результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства та характеризується сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Однією з основних характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість, економічним змістом якої є гарантована платоспроможність, забезпеченість активів стійкими джерелами їх формування, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів. Для її оцінки використовують наступні показники[16]:

- рівень рентабельності;
- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт покриття;
- Наявність власних оборотних активів;
- Коефіцієнт маневреності власних коштів (власного капіталу);
- Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом;
- Коефіцієнт співвідношення зобов'язань і власного капіталу (коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансового ризику).

Рентабельність є інтегральним показником ефективності діяльності підприємства, який характеризує рівень прибутковості використання ресурсів та результативність управлінських рішень у сфері фінансової, операційної й інвестиційної діяльності. Цей показник відображає здатність підприємства генерувати прибуток і виступає важливим критерієм оцінки його фінансового стану та перспектив розвитку.

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності, концентрації власного капіталу) характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та визначає частку власного капіталу в загальному обсязі фінансових ресурсів. Значення показника понад 0,5 свідчить про достатній

рівень фінансової стійкості підприємства та його спроможність покривати зобов'язання за рахунок власного капіталу.

Коефіцієнт покриття (поточна ліквідність) відображає здатність підприємства своєчасно погашати поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів, включаючи матеріальні запаси. Нормативним вважається значення показника в межах 1–3, при цьому найбільш сприятливим є інтервал 2–3. Значення коефіцієнта нижче нормативного рівня свідчить про недостатню платоспроможність підприємства, оскільки обсяг оборотних активів є недостатнім для виконання поточних зобов'язань. Це може негативно впливати на довіру кредиторів, постачальників, інвесторів та інших контрагентів, а також призводити до зростання вартості залучених фінансових ресурсів і, як наслідок, до додаткових фінансових втрат.

Наявність власних оборотних активів визначається як різниця між величиною власного капіталу та необоротних активів і характеризує частину власних фінансових ресурсів, спрямованих на формування оборотних активів підприємства. Зростання цього показника, як правило, свідчить про покращення фінансового стану та підвищення рівня фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує здатність підприємства підтримувати необхідний обсяг власних оборотних активів та фінансувати поточну діяльність за рахунок власних джерел. Показник відображає частку власного капіталу, що перебуває в мобільній формі та може бути використана для фінансування оборотних активів. Оптимальним вважається значення коефіцієнта в межах 0,4–0,6.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом характеризує рівень фінансової стійкості підприємства та визначає частку оборотних активів, що фінансується за рахунок власних джерел. Для забезпечення належного рівня фінансової стійкості значення цього показника має бути не меншим за 0,1.

Коефіцієнт співвідношення зобов'язань і власного капіталу (коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансового ризику) відображає обсяг залучених коштів, що припадає на одну гривню власного капіталу, та характеризує рівень фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Зростання значення показника свідчить про підвищення фінансового ризику та посилення залежності підприємства від позикового капіталу.

1.3. Управління фінансовими ризиками як окремий напрям діяльності підприємств

Управління фінансовими ризиками є одним із ключових напрямів фінансового менеджменту підприємства, оскільки ефективність системи ризик-менеджменту безпосередньо впливає на фінансову стійкість, рівень прибутковості та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання. Раціональне управління фінансовими ризиками сприяє своєчасному виявленню потенційних загроз, мінімізації можливих втрат та забезпеченню стабільного функціонування підприємства в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

Сучасні умови господарювання характеризуються високим рівнем економічної нестабільності, зумовленої наслідками пандемії COVID-19, воєнними діями на території України, порушенням логістичних ланцюгів, інфляційними процесами та коливаннями фінансових ринків. За таких обставин українські підприємства функціонують в умовах підвищеного рівня ризику, що потребує впровадження дієвих механізмів управління фінансовими ризиками. Використання сучасних стратегій ризик-менеджменту дає змогу підприємствам своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, підтримувати фінансову стійкість, знижувати негативний вплив кризових явищ та забезпечувати довгостроковий розвиток і збереження конкурентних переваг на ринку.

Згідно наукових досліджень, управління фінансовими ризиками – це сукупність взаємопов'язаних дій, які мають ступінчатість виконання та спрямовані на ідентифікацію існуючих ризиків, оцінку та аналіз їх впливу, а також на розробку рекомендацій з мінімізації впливу з урахуванням методів управління ризиками. Цілі окремих дій мають відображати кінцеву мету управління ризиками[17].

Для розуміння процесу управління фінансовими ризиками, необхідно розглянути основні етапи управління ними на підприємствах. Найбільш розширену систему заходів з управління фінансовими ризиками наводить Н. Захарова (рис. 1.4) [18].

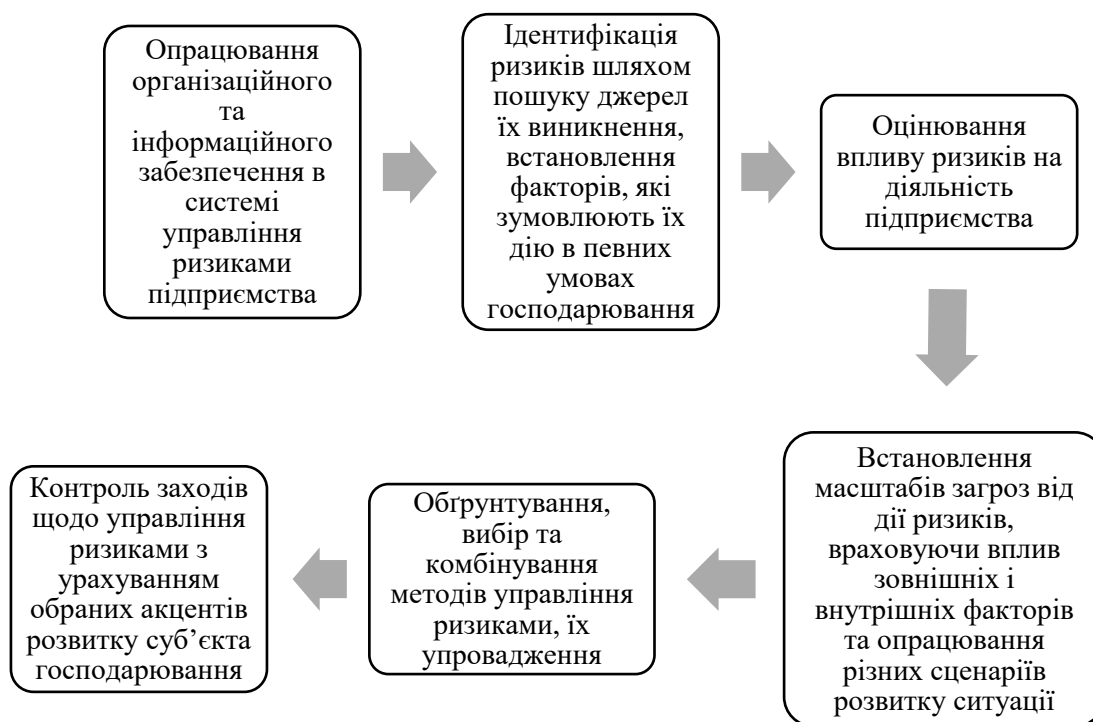

Рис. 1.4. Етапи управління фінансовими ризиками згідно досліджень Н. Захарової

Джерело: побудовано автором на основі [18]

Саме ця система управління фінансовими ризиками є більш доцільною в сучасних умовах господарювання. Чітке виконання кожного етапу управління фінансовими ризиками впливає на результативність цього процесу, його точність та ефективність.

У загальному вигляді методи управління фінансовими ризиками можна поділити на такі категорії:

1. методи уникнення ризиків;
2. методи мінімізації ризиків;
3. методи страхування ризиків;
4. методи хеджування ризиків.

Методи уникнення ризиків передбачають прийняття підприємством управлінських рішень, спрямованих на відмову від здійснення видів діяльності або реалізації операцій, які характеризуються надмірним рівнем ризику. Основна сутність цього підходу полягає в усуненні потенційних джерел ризику ще до моменту їх реалізації, що дозволяє запобігти виникненню небажаних фінансових наслідків.

Практичне застосування методів уникнення ризиків може проявлятися у відмові підприємства від здійснення валютних операцій в умовах значної волатильності валютних курсів, обмеженні інвестиційної діяльності на нестабільних ринках або припиненні співпраці з ненадійними контрагентами. Доцільність використання таких методів визначається співвідношенням між очікуваними вигодами та можливими втратами від реалізації певного проєкту чи напряму діяльності.

Водночас слід зазначити, що уникнення ризику не завжди є оптимальним рішенням, оскільки надмірне обмеження ризикових операцій може призвести до втрати потенційних можливостей для розвитку підприємства та зниження його конкурентоспроможності. Тому застосування цього методу має ґрунтуватися на комплексній оцінці рівня ризику та економічної доцільності реалізації відповідних управлінських рішень. Загалом уникнення ризиків сприяє зменшенню ймовірності виникнення значних фінансових втрат і підтриманню стабільності функціонування підприємства.[19-22]

В таблиці 1.5 представлені найбільш актуальні методи управління фінансовими ризиками в сучасних умовах.

Таблиця 1.5

Характеристика методів управління фінансовими ризиками

Метод управління фінансовими ризиками	Різновид методу	Характеристика
Методи мінімізації ризику	Диверсифікація активів і джерел фінансування	Підприємство може зменшити ризики шляхом розподілу активів або ресурсів між різними видами діяльності, географічними регіонами, постачальниками чи клієнтами.
	Аналіз і прогнозування ризиків	Використання фінансових показників, аналіз ринку та прогнозування дозволяють заздалегідь виявляти ризикові фактори та планувати заходи для їх мінімізації.
	Контроль витрат і ліквідності	Підприємство може зменшити ризики, пов'язані з недостатньою ліквідністю, шляхом правильного планування грошових потоків, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.
Методи страхування ризиків	Страхування валютних ризиків	Страхування валютних ризиків дозволяє підприємствам зменшити потенційні збитки, які можуть виникнути через коливання валютних курсів.
	Страхування кредитних ризиків	Страхування кредитних ризиків пов'язане з передачею частини ризиків, пов'язаних з неплатоспроможністю контрагентів, страховим компаніям.
Методи хеджування ризиків	Хеджування валютних ризиків	Хеджування передбачає фіксований валютний курс і тим самим дає змогу уникнути несприятливих наслідків його коливань.
	Хеджування процентних ризиків	Хеджування процентних ризиків дозволяє зафіксувати ставку і уникнути зростання витрат на обслуговування боргу в майбутньому.

Джерело: узагальнено та побудовано автором на основі [19-22]

Висновок до розділу 1

У даному розділі розглянуті теоретичні аспекти управління фінансовими ризиками, проаналізовано дослідження на дану тему вітчизняних та зарубіжних науковців. Визначено основні чинники виникнення фінансових ризиків, та згідно з цим наведено класифікацію останніх за різними ознаками.

Узагальнено основні методи оцінки впливу фінансових ризиків на діяльність підприємств, виокремлені переваги та недоліки використання тих чи інших підходів. За результати виділено метод оцінки фінансового стану, як найбільш доцільний та можливий для використання з врахуванням мети кваліфікаційної роботи.

Також проаналізовані наукові підходи до управління фінансовими ризиками, а саме мінімізація, уникнення, страхування та хеджування ризиків.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ГАЛУЗІ З ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА ТА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ОЦІНКА ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

2.1 Оцінка сучасного стану галузі з виробництва молока та молочної продукції

Галузь з виробництва молока та молочних продуктів займає одне з ключових місць у структурі харчової промисловості України, оскільки виробляє товари першої необхідності та безпосередньо впливає на рівень продовольчої безпеки країни. Однак її функціонування і розвиток відбуваються в умовах значної ризикованості, обумовленої як загальноекономічною нестабільністю, так і внутрішньогалузевими особливостями.

При розгляді функціонування ринку молока та молочних продуктів ключові аспекти включають наступні питання:

- забезпечення сировиною, включаючи наявність виробничих потужностей;
- співвідношення споживчих цін на сировину та на товар;
- установлення відповідних пропорцій між виробництвом та споживанням молока та продуктів його переробки;
- визначення динаміки експорту-імпорту тощо[23].

Для оцінки ринкового потенціалу галузі, необхідно провести аналіз щодо наявності ресурсів та сировини для забезпечення та безперервної роботи підприємств.

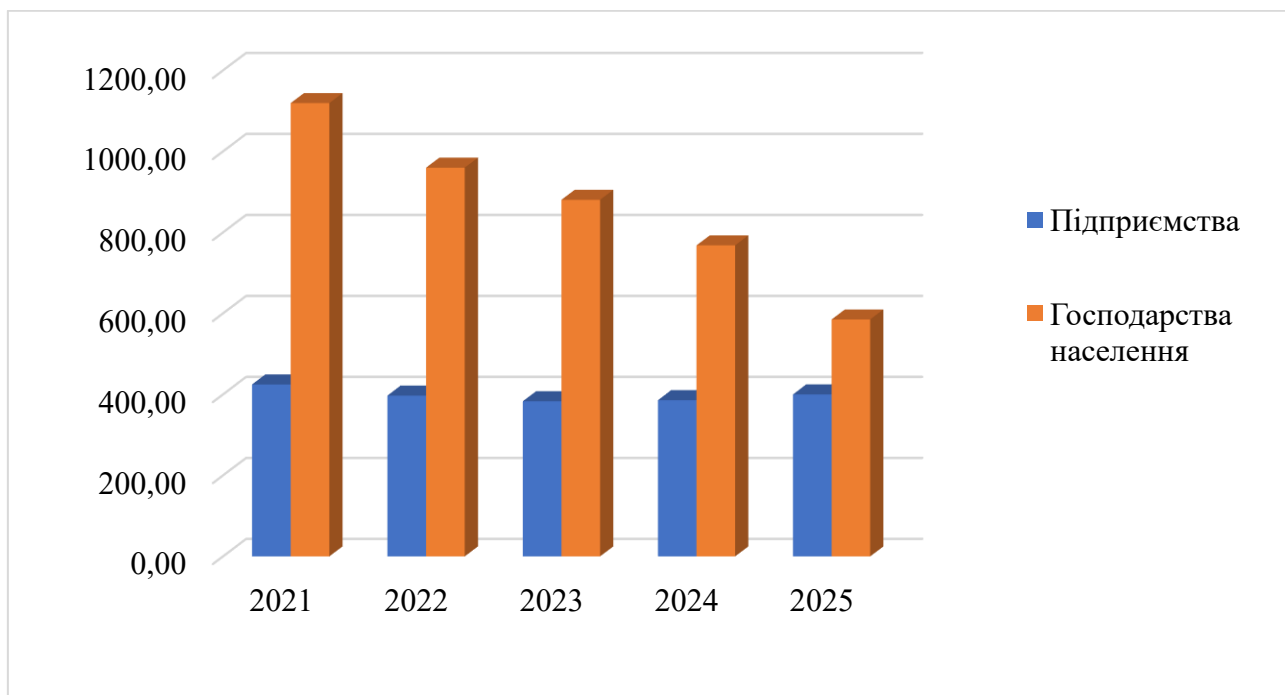

Рис. 2.1 Кількість поголів'я корів, тис. голів за 2021-2025 роки

Джерело: побудовано автором на основі статичних даних[24]

За 2021- 2025 роки відбулося зменшення кількості поголів'я корів у домогосподарствах населення майже у 2 рази. На підприємствах більш стабільна ситуація, кількість поголів'я підтримується на одному рівні.

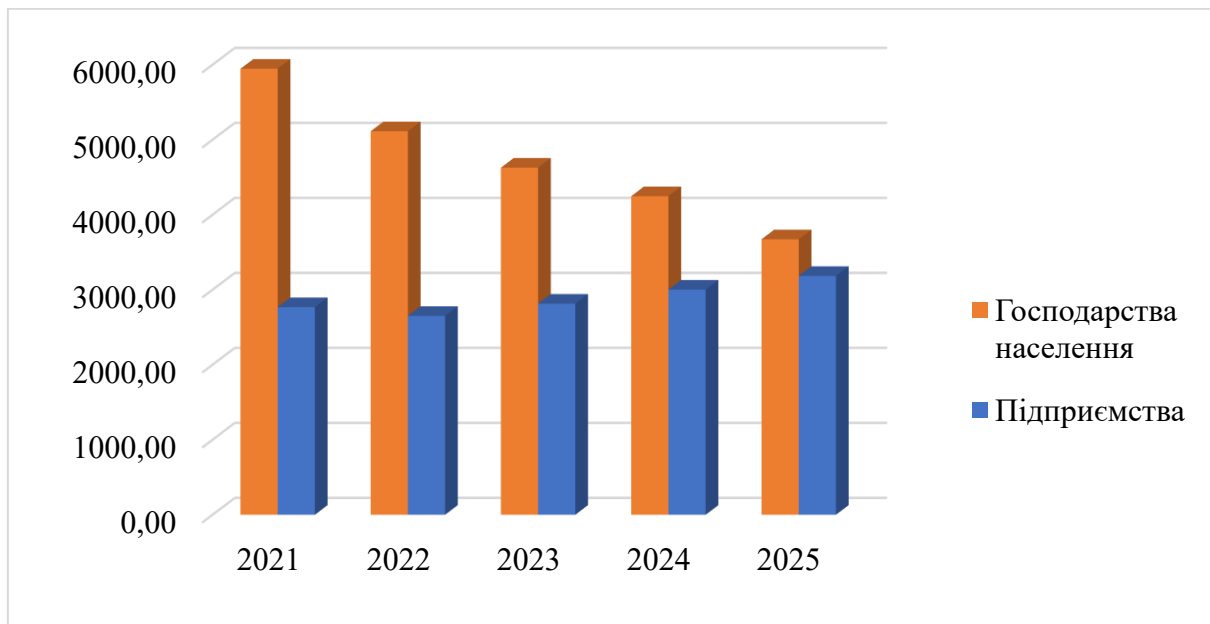

Рис. 2.2 Кількість виробленого молока сирого (валовий надій), тис. тон за 2021-2025 роки

Джерело: побудовано автором на основі статичних даних[24]

Що стосується надоїв молока- як основної сировини для молочної галузі, то тенденція дужа схожа на попередню. Валові надої молока в домогосподарствах населення знижуються, в першу чергу через зменшення кількості поголів'я. Підприємства навпаки покращують цей показник. На це дві причини:

- збереження кількості поголів'я корів;
- використання інноваційних технологій утримання тварин та покращення надоїв.

Проаналізувавши динаміки змін сировинної бази, доцільно перейти до аналіз виробництва, експорту та імпорту продукції молокопереробної галузі. Так, як молоко – є ключовою продукцією цієї галузі, розглянемо співвідношення рівня виробництва та споживання.

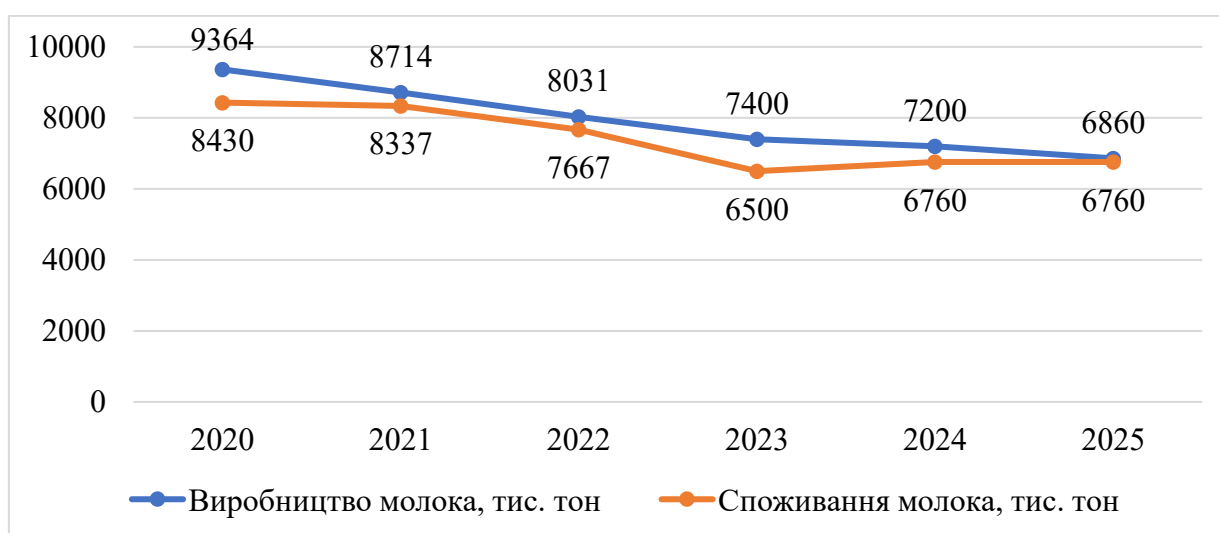

Рис.2.3 Графік виробництва та споживання молока, тис. т за 2020-2025 роки

Джерело: побудовано автором на основі статичних даних[25]

На рис. 2.3 чітко відслідковується тенденція зниження рівня виробництва та споживання. В першу чергу це пов'язано не з рівнем споживання, а з кількістю населення країни. Основними видами продукції, що виробляється та споживається є молоко, сири, кефір та молоко сухе[23]. Що стосується рівня споживання на душу населення, то він не зростає та залишається на рівні 200 л. на одну людину. Зростають одночасно і ціни на

сировини і ціни виробника, тим самим збільшуючи споживчі ціни на молочну продукцію і впливаючи на купівельні можливості населення(рис. 2.4).

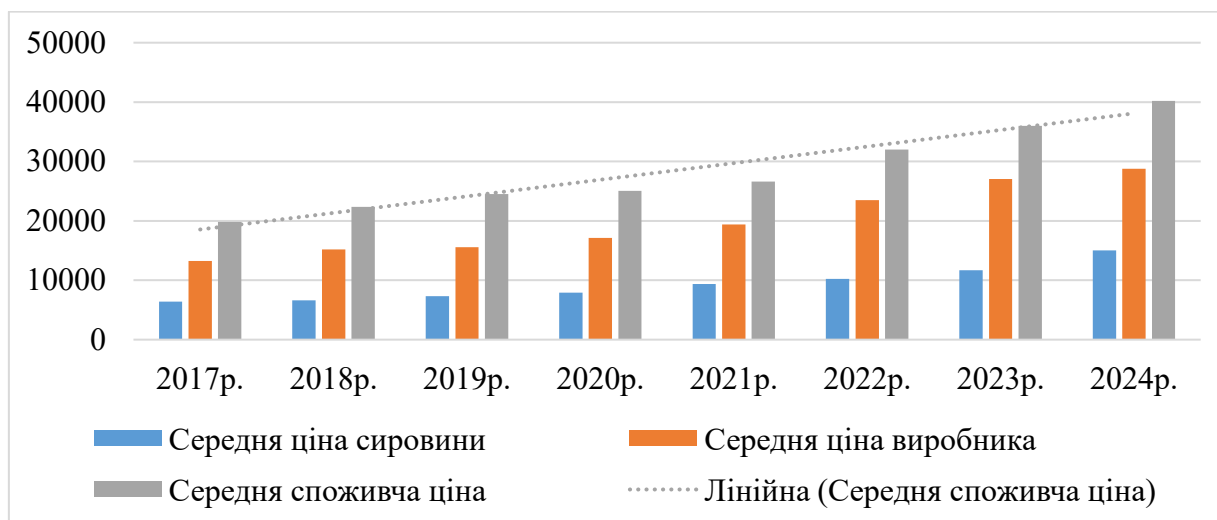

Рис. 4 Гістограма зміни цін на молоко

Джерело: побудовано автором на основі статичних даних[27]

Крім того, підприємства харчової промисловості функціонують в умовах постійного впливу несприятливих економічних чинників. Зростання вартості енергоносіїв, транспортних послуг, упаковки та допоміжних матеріалів призводить до суттєвого підвищення собівартості готової продукції. За умов обмеженої купівельної спроможності населення виробники стикаються з необхідністю пошуку балансу між збереженням конкурентних цін і забезпеченням прибутковості діяльності. У результаті підприємства нерідко змушені скорочувати рівень рентабельності або оптимізувати обсяги виробництва з метою мінімізації витрат на зберігання продукції та логістичне забезпечення.

У динаміці зовнішньої торгівлі молочною продукцією Україна демонструє нестійкі тенденції як в імпорті, так і в експорті (рисунки 2.5), що зумовлено як внутрішніми проблемами аграрного сектору, так і змінами у глобальній кон'юнктурі, валютних коливаннях та геополітичних викликах.

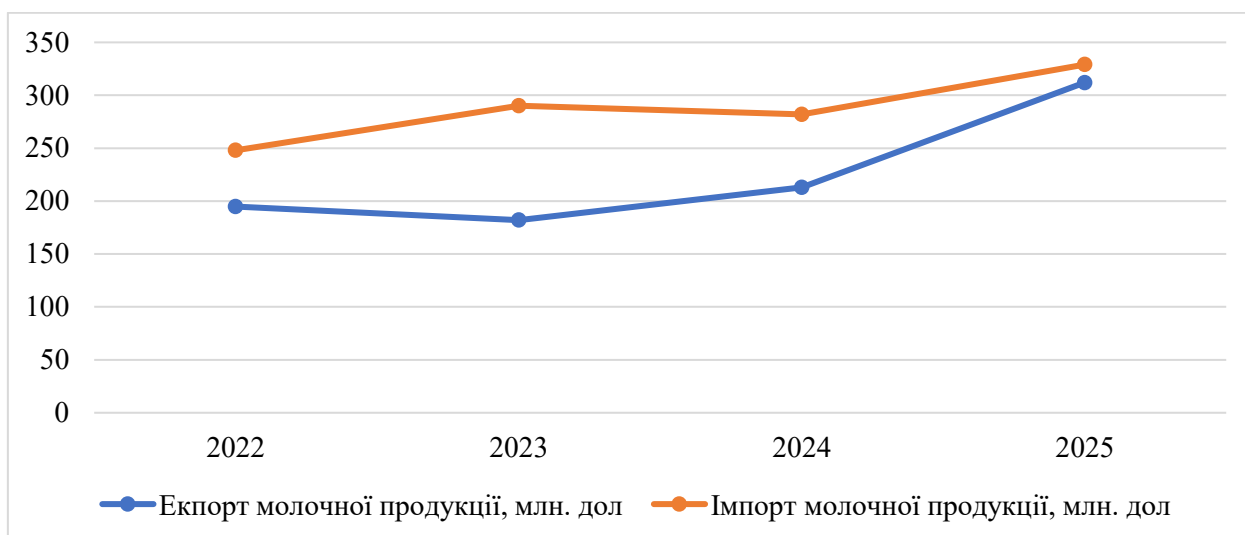

Рис. 2.5 Графік експорту/імпорту молочної продукції

Джерело: побудовано автором на основі статичних даних[26]

Позитивна стороною зовнішньої торгівлі є:

- зростання обсягів експорту завдяки природним ресурсам, досвіду та розвинутій інфраструктурі. Вихід на ринки ЄС відкрив нові можливості, але вимагає дотримання високих стандартів якості.

Негативною стороною є:

- зростання рівня імпорту, що виклики для вітчизняних виробників через конкуренцію та ціновий тиск. Але з точки зору конкуренції, може стимулювати підприємства покращувати якість продукції та шукати нові ідеї для диверсифікації продукції та діяльності в цілому.

Галузь з виробництва молока та молочної продукції, як і економіка в цілому піддається впливу фінансовим ризикам. Основними чинниками таких ризиків є рівень інфляції, рівень девальвації гривні та рівень процентної ставки за кредитами. Це фактори впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємств харчової галузі. Вони мають неопосередкований вплив на ефективність роботи суб'єктів господарювання.

Інфляція являє собою процес стійкого зростання загального рівня цін на товари та послуги в економіці протягом певного періоду часу. Її наслідком є зниження купівельної спроможності грошей, оскільки за однакову суму коштів споживачі можуть придбати менший обсяг товарів і послуг. Інфляційні

процеси суттєво впливають на діяльність підприємств, позначаючись на їхніх фінансових результатах, виробничих процесах, інвестиційній активності та кадровій політиці.

Девальвація є процесом зниження вартості національної валюти відносно іноземних валют, унаслідок чого для придбання одиниці іноземної валюти необхідно витратити більшу кількість національної. Основними причинами девальвації виступають зростання інфляції, відтік капіталу за кордон, дефіцит платіжного балансу, політична та економічна нестабільність, а також особливості монетарної політики держави. Зокрема, надмірна емісія грошей без належного економічного підґрунтя може спричинити послаблення національної валюти.

Процентна ставка являє собою плату за використання позичкового капіталу, яку позичальник сплачує кредитору за користування фінансовими ресурсами. Вона виражається у відсотках річних від суми кредиту та є важливим індикатором стану фінансового ринку. На рівень процентних ставок впливають різноманітні чинники, серед яких ключовими є темпи інфляції, грошово-кредитна політика центрального банку, загальна макроекономічна стабільність, а також співвідношення попиту і пропозиції на ринку кредитних ресурсів. Зростання інфляції та економічної невизначеності, як правило, супроводжується підвищенням вартості кредитних ресурсів, що ускладнює доступ підприємств до фінансування.

Доцільним є проведення аналізу, щодо наявності взаємозв'язку між кількістю прибуткових підприємств галузі та наведеними вище зовнішніми чинниками.

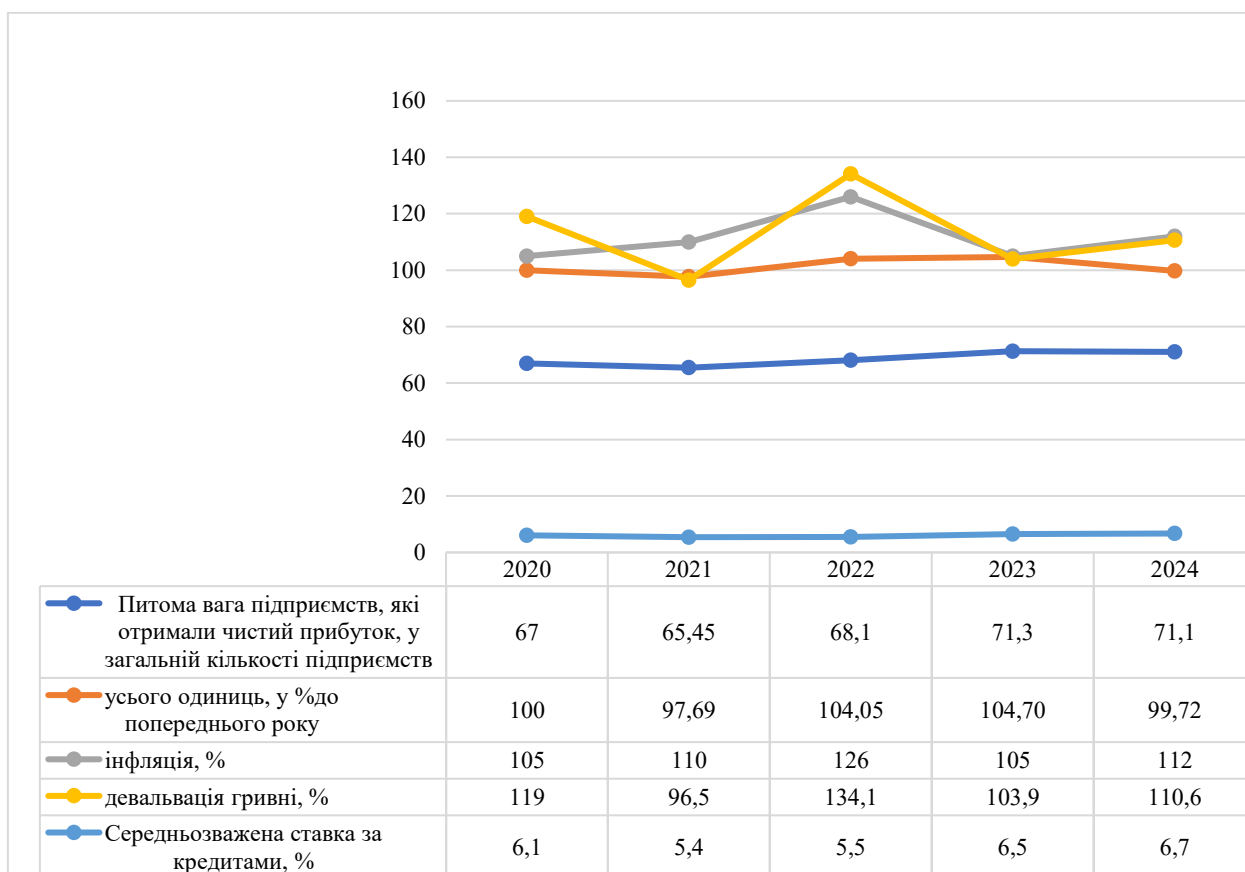

Рис. 2.6. Взаємозв'язок між кількістю прибуткових підприємств галузі та рівнем інфляції, рівнем девальвації гривні і величиною середньозваженої ставки за кредитами

Джерело: побудовано автором згідно джерел [28-31]

На рис. 2.6 можна побачити, що зміна питомої ваги прибуткових підприємств прямо залежить від змін наведених чинників. Погіршення рівня інфляції, девальвації та зростання процентної ставки за кредитами в іноземній валюті спричиняє зниження рівня прибутковості підприємств та знижує їх кількість.

2.2. Техніко-економічна характеристика та аналіз внутрішнього середовища ТДВ «Яготинський маслозавод»

ПрАТ «Яготинський маслозавод» є одним із провідних вітчизняних виробників молочної продукції та займає вагоме місце на ринку України. Підприємство спеціалізується на виготовленні широкого асортименту молочних продуктів, що реалізуються під торговельною маркою «Яготинське».

Асортимент продукції заводу налічує понад 100 найменувань, серед яких вершкове та топлене масло, молоко, сметана, кефір, айран, ряжанка, термостатна молочна продукція, м'які та кисломолочні сири, йогурти, какао на молоці, а також функціональний кисломолочний продукт «Геролакт». Така диверсифікація асортименту дає змогу підприємству задовольняти потреби різних груп споживачів та зміцнювати свої конкурентні позиції на ринку[31].

Одним із найвідоміших продуктів підприємства є вершкове масло ТМ «Яготинське», яке протягом майже 70 років здобуло високе визнання споживачів, сформувало позитивний імідж бренду та отримало численні нагороди й відзнаки за якість.

З метою забезпечення високих стандартів якості та безпечності харчових продуктів на підприємстві впроваджено сучасне високотехнологічне обладнання закритого циклу від провідних світових виробників. Автоматизація виробничих процесів мінімізує вплив людського фактора на всіх етапах виробництва — від приймання сировини до фасування готової продукції, що сприяє стабільності якості та безпечності продукції[32].

Протягом своєї багаторічної діяльності продукція ПрАТ «Яготинський маслозавод» неодноразово отримувала високу оцінку на національному рівні, що підтверджується численними нагородами, дипломами та визнанням споживачів.

Робота підприємства направлена на забезпечення споживачів якісною, безпечною та натуральною молочною продукцією шляхом впровадження сучасних технологій виробництва, дотримання високих стандартів якості та постійного вдосконалення асортименту.

Основною ціллю діяльності підприємства є зміцнення конкурентних позицій на вітчизняному та міжнародному ринках молочної продукції, забезпечення сталого розвитку та підвищення ефективності виробництва.

Згідно рейтингу (табл. 2.1) найбільших виробників молочної продукції, основними конкурентами є:

1. «ТерраФуд»
2. «Злагода»
3. «Люстдорф»

Таблиця 2.1

Рейтинг підприємств з виробництва молочної продукції за 2025 рік

№	Назва компанії
1	Молочний альянс
2	«Терра Фуд»
3	«Злагода»
4	«Люстдорф»
5	Danone
6	«Молокія»
7	«МК «Галичина»
8	Волошкове поле
8	Старий Порицький
9	«Наше молоко»

Джерело: узагальнено автором на основі [33]

Для аналізу діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод», необхідно розрахувати основні техніко – економічних показників за останні два роки. Розрахунки наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Техніко-економічні показники діяльності ТДВ «Яготинський
маслозавод» за 2023-2024 роки

Показник	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, (тис. т. на рік)	165 000,00	165 000,00	0,00	100,00
2. Фактично вироблено продукції, (тис. т. на рік)	111 000,00	111 000,00	0,00	100,00
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,67	0,67	0,00	100,00

Показник	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного збору):				
у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	4 890 266,00	5 658 593,00	768327,00	115,71
- у порівняних цінах, тис. грн	4 890 266,00	5 493 779,61	603513,61	112,34
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	4 857 266,00	5 635 593,00	778327,00	116,02
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	403 074,50	492 184,50	89110,00	122,11
7. Фондовіддача, грн/грн	12,05	11,45	-0,60	95,02
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	1 660 968,50	1 727 083,00	66114,50	103,98
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	2,92	3,26	0,34	111,58
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, люд.	921,00	928,00	7,00	100,76
11. Середньорічне вироблення одного працівника, тис. грн/люд.	5 309,74	6 097,62	787,89	114,84
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	3 910 212,00	4 905 441,00	995229,00	125,45
- матеріальні витрати	3 246 084,00	4 087 026,00	840942,00	125,91

Показник	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
- витрати на оплату праці	249 790,00	298 653,00	48863,00	119,56
- відрахування на соціальні заходи	52 222,00	62 271,00	10049,00	119,24
- амортизація	73 423,00	80 115,00	6692,00	109,11
- інші операційні витрати	288 693,00	377 376,00	88683,00	130,72
13. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, грн/грн	0,82	0,86	0,05	105,53
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,66	0,74	0,08	112,08
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	3 979 309,00	4 872 373,00	893064,00	122,44
16. Чистий прибуток, тис. грн	255 160,00	95 563,00	-159597,00	-62,5
17. Рентабельність капіталу, %	27%	11,71%	—	—
18. Рентабельність продукції, %	6,41%	1,96%	—	—

Джерело: розраховано автором згідно даних фінансової звітності підприємства[34]

Дане підприємство є доволі потужним та спроможне виробляти близько 165 тис. т молочної продукції на рік, використовуючи при цьому свої виробничі потужності на 67 %. Середньорічна вартість основних засобів зросла на 89 110,00 тис. грн , що у відносному вираженні майже 22 % . Це свідчить про впровадження інноваційних технологій виробництва та оновлення обладнання. Так як темпи зростання обсягів виробництва менші за темпи зростання основних засобів, то спостерігається зниження фондовіддачі та збільшення фондоемності. Зростання вартості основних засобів також призвело до зростання витрат на амортизацію у 2024 році.

У звітному році в порівнянні з попереднім роком оборотність оборотних засобів збільшилась на 0,34 оборота. Збільшення оборотності свідчить про ефективність використання оборотних засобів. Але все ж таки показник коефіцієнта оборотності 3, 26 є досить низьким для цієї галузі, це може бути

спричинено наявністю дебіторської заборгованості в структурі оборотних коштів.

Середньооблікова кількість працівників зростає, при цьому збільшується і середньорічний виробіток на 1 працівника. Це свідчить про ефективність роботи підприємства.

Загальна сума операційних витрат істотно зросла на 25 %, в першу чергу за рахунок матеріальних витрат, витрат на оплату праці та відрахування на соціальні виплати та інших операційних витрат. Матеріалоемність збільшилась на 0,08 грн/грн.

Темпи зростання обсягу реалізованої продукції менші за темпи зростання собівартості, то витрати на 1 гривню реалізованої продукції збільшились на 5 % та склали 0,86 грн/грн.

Чистий прибуток у 2024 році склав 95 563 тис. грн, що на 62,5 % менше за попередній рік. Розглядаючи структури операційних витрат, можна зробити висновок, що причиною стали саме матеріальні витрат, витрати на оплату праці та відрахування на соціальні виплати та інші операційні витрат, темпи зростання яких вище за темпи зростання обсягу реалізації.

Серед проблем підприємства можна виділити зростання витрат на сировину та енергоресурси, зростання витрат на оплату праці та інші витрати, а також значну залежність від дебіторської заборгованості, а також зростання частки короткострокових зобов'язань.

Розглянемо більш детально окремі складові аналізу діяльності підприємства.

Аналіз ефективності використання основних фондів основного виду діяльності

Ефективність використання основних фондів характеризується такими показниками:

$$\text{Фондовіддача}(\Phi_B): \Phi_B = \text{ВП}_\Pi / \text{ОФ}, \quad (2.1)$$

де $ВП_{П}$ – обсяг виробленої промислової продукції у порівняльних цінах (без ПДВ, акцизу);

ОФ – середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності.

$$\text{Фондомісткість (}\Phi_{\text{М}}\text{): } \Phi_{\text{М}} = \text{ОФ} / \text{ВП}_{\text{П}} \quad (2.2)$$

Для аналізу показників ефективності використання основних фондів основного виду діяльності складемо аналітичну таблицю 2.3.

Таблиця 2.3.

Показники ефективності використання основних засобів основного виду діяльності

Показники	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції у порівняльних цінах (без ПДВ, акцизу), тис. грн	4 890 266,00	5 493 779,61	603 513,61
2. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	403 074,50	492 184,50	89 110,00
3. Фондовіддача, грн/грн	12,13	11,16	-0,97
4. Фондомісткість, грн/грн	0,08	0,09	0,01

Джерело: розраховано автором згідно даних фінансової звітності підприємства[34]

У 2024 році в порівнянні з 2023 роком ефективність використання основних засобів знизилась: рівень фондовіддачі знизився на 0,97 грн/грн. Фондомісткість продукції зросла на 0,01 грн. в розрахунку на 1 гривню випуску продукції. Можна зробити висновок, що підприємство не ефективно використовує свої основні засоби.

Аналіз ефективності використання оборотних засобів

Ефективність використання оборотних засобів характеризується показниками оборотності оборотних засобів.

Для аналізу зміни оборотності оборотних засобів складемо таблицю 2.4

У звітному році в порівнянні з попереднім роком оборотність оборотних засобів збільшилась на 0,34 оборота, тривалість одного обороту зменшилась на 12 діб. Показник коефіцієнта оборотності є досить низьким для цієї галузі,

це може бути спричинено наявністю дебіторської заборгованості в структурі оборотних коштів.

Таблиця 2.4

Показники оборотності оборотних засобів

Показники	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення
1.Обсяг реалізованої промислової продукції (без ПДВ та акцизного збору) в діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	4 857 266,00	5 635 593,00	778 327,00
2.Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	1 660 968,50	1 727 083,00	66 114,50
3.Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	2,92	3,26	0,34
4.Тривалість одного обороту оборотних коштів, днів	124,81	111,86	-12,96
5.Коефіцієнт закріплення оборотних коштів	0,34	0,31	-0,04

Джерело: розраховано автором згідно даних фінансової звітності підприємства[34]

Аналіз витрат на виробництво за елементами

Аналіз проводять методом порівняння фактичної питомої ваги кожного елемента витрат на виробництво з питомою вагою в попередньому році. Для цього складемо аналітичну таблицю 2.5.

Таблиця 2.5

Структура витрат на виробництво

Елементи витрат	Абсолютне значення, тис. грн.		Структура, %		Відхилення	
	2023 рік	2024 рік	2023 рік	2024 рік	Абсолютне	Структури
1.Матеріальні витрати	3 246 084,00	4 087 026,00	83,02	83,32	840 942,00	0,30
2.Витрати на оплату праці	249 790,00	298 653,00	6,39	6,09	48 863,00	-0,30
3. Відрахування на соціальні заходи	52 222,00	62 271,00	1,34	1,27	10 049,00	-0,07
4.Амортизація	73 423,00	80 115,00	1,88	1,63	6 692,00	-0,24
5.Інші операційні витрати	288 693,00	377 376,00	7,38	7,69	88 683,00	0,31
Всього	3 910 212,00	4 905 441,00	100	100	995 229,00	-

Джерело: розраховано автором згідно даних фінансової звітності підприємства[34]

Загальна сума операційних витрат істотно зросла на 25 %, в першу чергу за рахунок матеріальних витрат, витрат на оплату праці та відрахування на соціальні виплати та інших операційних витрат.

Найбільша частина операційних витрат припадає на матеріальні виплати, вони складають близько 83 %. Продукція молочної галузі є матеріаломісткою.

Витрати на оплату праці зросли на 48 863 тис. грн, хоча в структурі їх питома вага майже не змінилась.

На долю витрат на амортизацію припадає до 2 %. Інші операційні витрати складає більше 7 %, та зазнали збільшення у 2024 році на 88 683,00 тис. грн. Збільшення інших операційних витрат має негативні наслідки для рівня чистого прибутку.

Аналіз витрат на одну гривню виробленої продукції

Показник витрат на 1 гривню продукції вказує на прямий зв'язок між собівартістю та прибутком. Витрати на одну гривню продукції розраховуються як відношення загальної суми витрат на виробництво продукції до обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства.

Для аналізу зміни витрат на одну гривню продукції складемо таблицю 2.6

Таблиця 2.6

Оцінка витрат на одну гривню продукції

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ, акцизу), тис. грн	4 890 266,00	5 658 593,00	768 327,00	15,71
2. Витрати на виробництво продукції, тис. грн	3 979 309,00	4 872 373,00	893 064,00	22,44
3. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн/грн	0,81	0,86	0,05	-

Джерело: розраховано автором згідно даних фінансової звітності підприємства[34]

У 2024 році в порівнянні з 2023 роком і обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства, і витрати на виробництво продукції збільшились. При цьому темпи зростання обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства нижчі за темп зростання витрат на виробництво продукції. Витрати на 1 гривню виробленої продукції у 2024 році збільшились на 5 копійки і склали 0,86 грн/грн. Збільшення значення цього показника характеризує діяльність підприємства з негативної сторони.

Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів

Для оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів складемо таблицю 2.7

Таблиця 2.7

Показники ефективності використання сировини та матеріалів

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення		
			Усього	у тому числі за рахунок	
				МВ	Мв
1.Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного збору) в діючих оптових цінах підприємства, тис. грн.	4890266,00	5658593,00	768327,00	1266889,6	-498 562,60
2.Матеріальні витрати, тис. грн	3246084,00	4087026,00	840942,00	1266889,6	X
3.Матеріаловіддача, грн/грн	1,507	1,385	-0,122	x	-498562,6
4.Матеріалоемність, грн/грн	0,664	0,722	0,058	x	X

Джерело: розраховано автором згідно даних фінансової звітності підприємства[34]

Методом факторного аналізу розрахуємо вплив на зміну об'єму виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства зміни суми матеріальних затрат та матеріаловіддачі.

Вплив зміни суми матеріальних витрат на зміну об'єму виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства складає:

$$\Delta \text{ВП(МВ)} = 840942 * 1,507 = 1\,266\,889,6 \text{ тис. грн}$$

Вплив зміни матеріаловіддачі на зміну об'єму виробничої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства складає:

$$\Delta \text{ВП(Мв)} = 4\,087\,026,00 * (-0,122) = -498\,562,6 \text{ тис. грн}$$

Загальний вплив факторів на зміну об'єму виробничої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства складає:

$$\Delta \text{ВП} = 1\,266\,889,6 - 498\,562,6 = 768\,327,00 \text{ тис. грн}$$

Матеріальні витрати у звітному році збільшились у порівнянні з попереднім роком на 840 942,00,00 тис. грн, показник матеріаловіддачі зменшився на 0,122 грн/грн.

Аналіз співвідношення змін продуктивності праці та середньої заробітної плати

Для аналізу співвідношення продуктивності праці одного працівника й середньої заробітної плати складемо аналітичну таблицю 2.8.

Таблиця 2.8

Співвідношення змін продуктивності праці та середньої заробітної плати

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Продуктивність праці, тис. грн./люд	5309,735	6097,622	787,887	1,148
2. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн	327,917	388,927	61,009	1,186

Джерело: розраховано автором згідно даних фінансової звітності підприємства[34]

Співвідношення темпів росту продуктивності праці і середньої заробітної плати оцінюється коефіцієнтом випередження ($K_{\text{вип}}$). За даними табл. 2.8, коефіцієнт випередження становить:

$$K_{\text{вип}} = \frac{5309,735}{6097,622} : \frac{327,92}{388,93} = 1,148 : 1,186 = 0,968$$

В даному випадку середня заробітна плата зростає швидше, ніж продуктивність праці. Таке співвідношення негативно характеризує використання на підприємстві трудових ресурсів.

2.3 Розрахунок показників фінансової стійкості підприємства для оцінки впливу фінансових ризиків

Фінансові ризики мають безпосередній вплив на ефективність діяльності підприємства та його фінансову стійкість. Основними ризиками для ТДВ «Яготинський маслозавод» на основі проведено аналізу діяльності та оцінки сучасного стану молокопереробної галузі є:

- інфляційний ризик;
- валютний ризик;
- кредитний ризик;
- процентний ризик;
- ризик ліквідності.

Для оцінки їх впливу розрахуємо основні показники фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод». Для оцінки впливу використовують наступні показники[15]:

- рівень рентабельності;
- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт покриття;
- наявність власних оборотних активів;
- коефіцієнт маневреності власних коштів (власного капіталу);
- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом;
- коефіцієнт співвідношення зобов'язань і власного капіталу (коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансового ризику).

Рентабельність – це інтегральний показник, що відображає ефективність роботи підприємства, що націлене на отримання прибутку у короткостроковій перспективі і який вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства.

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності, концентрації власного капіталу) - характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх запозичень та розраховується за формулою (форм. 3):

$$K_a = \frac{1495}{1900}; \quad (2.3)$$

Якщо $K_a > 0,5$, всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті його власним капіталом.

Наявність власних оборотних активів (ОКвл) – різниця суми власного капіталу і необоротних активів (1495-1095) і показує, яка частка власного капіталу направляється на формування оборотних активів. Наявність власних оборотних активів та їх зростання можуть свідчити про фінансовий стан підприємства.

Коефіцієнт маневреності власних коштів (власного капіталу) – K_m характеризує спроможність підприємства підтримувати рівень власних оборотних активів і поповнювати оборотний капітал (поточні активи) за рахунок власних джерел. Він показує, яка частка власного капіталу перебуває в обороті та розраховується за формулою (форм. 4):

$$K_m = \frac{1495 - 1095}{1495}; \quad (2.4)$$

Оптимальне його значення в межах 0,4-0,6.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом – K_3 характеризує наявність у підприємства власних оборотних активів, необхідних для забезпечення його фінансової стійкості. Він показує, яка частка оборотних активів підприємства фінансується за рахунок власного оборотного капіталу та розраховується за формулою (формула 5):

$$K_3 = \frac{1495 - 1095}{1195}; \quad (2.5)$$

Вважається, що для забезпечення фінансової стійкості підприємств значення цього показника не може бути менше за 0,1.

Коефіцієнт співвідношення зобов'язань і власного капіталу (коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансового ризику) - $K\phi$ показує обсяг зобов'язань, що припадає на 1 грн. власних коштів, характеризує рівень залежності підприємства від залучених джерел фінансування та розраховується за формулою (формула 6):

$$K\phi = \frac{1595 + 1695}{1495}; \quad (2.6)$$

Рекомендований рівень коефіцієнт менший 0,7-1,0. Цей показник є найзагальнішою оцінкою фінансової стійкості підприємства. Його зростання свідчить про посилення залежності підприємства від залученого (позикового) капіталу і зниження його фінансової стійкості.

Коефіцієнт покриття (поточна ліквідність) характеризує здатність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів, включаючи матеріальні запаси. Даний показник відображає рівень забезпеченості поточних зобов'язань оборотними ресурсами підприємства та є одним із ключових індикаторів його платоспроможності. Нормативне значення коефіцієнта поточної ліквідності перебуває в межах 1–3, при цьому найбільш оптимальним вважається діапазон 2–3. Значення показника, нижче нормативного рівня, свідчить про недостатність оборотних активів для погашення поточних зобов'язань, що може призвести до погіршення фінансової стійкості підприємства та зниження довіри з боку кредиторів, постачальників, інвесторів і ділових партнерів. Крім того, низький рівень ліквідності здатний спричинити зростання вартості залучених фінансових ресурсів та, як наслідок, виникнення додаткових фінансових втрат.

Рентабельність є узагальнюючим показником ефективності функціонування підприємства, який характеризує рівень прибутковості його діяльності та ефективність використання наявних ресурсів. Даний показник відображає здатність підприємства генерувати прибуток як у

короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, а також слугує індикатором якості управлінських рішень у сфері фінансової, операційної та інвестиційної діяльності. Високий рівень рентабельності свідчить про ефективне управління ресурсами та конкурентоспроможність підприємства на ринку.

В таблиці 2.9 представлений розрахунок показників фінансової стійкості для ТДВ «Яготинський маслозавод».

Таблиця 2.9

Розрахунок показників фінансової стійкості для ТДВ «Яготинський
маслозавод»

Показники	На початок звітнього року	На кінець звітнього року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	0,434	0,350	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	1,302	1,853	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних активів ($OK_{вл}$)	492 722	225 121	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$)	0,524	0,276	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (K_3)	0,287	0,130	більше 0,1
6. Коефіцієнт покриття	1,743	1,340	в межах 1-3
7. Рівень рентабельності	6,41%	1,96%	збільшення

Джерело: розраховано автором згідно даних фінансової звітності підприємства[34]

Коефіцієнт автономії зазнав зниження у 2024 році за рахунок збільшення поточних зобов'язань. Його рівень нижче за нормативне значення. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів також свідчить про негативну структуру пасивів, де зобов'язання перевищують власні кошти.

Наявність власних оборотних активів ($OK_{вл}$) показує, яка частка власного капіталу направляється на формування оборотних активів. Зниження цього показника свідчить про те, що оборотний капітал формується за рахунок позикових коштів.

Динаміка зміни коефіцієнта маневреності власних коштів (власного капіталу) свідчить про зниження спроможність підприємства підтримувати рівень власних оборотних активів і поповнювати оборотний капітал (поточні активи) за рахунок власних джерел.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом свідчить про нестачу у підприємства власних оборотних активів, необхідних для забезпечення його фінансової стійкості.

Коефіцієнт покриття (поточна ліквідність) характеризує здатність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів, включаючи матеріальні запаси. Рівень цього показника в межах норми, але має негативну динаміку до зниження. Це свідчить про недостатність оборотних активів для погашення поточних зобов'язань, що може призвести до погіршення фінансової стійкості підприємства та зниження довіри з боку кредиторів, постачальників, інвесторів і ділових партнерів.

Рентабельність є узагальнюючим показником ефективності функціонування підприємства, який характеризує рівень прибутковості його діяльності та ефективність використання наявних ресурсів. Зниження цього показника для ТДВ «Яготинський маслозавод» свідчить наявності проблем в операційній діяльності підприємства.

Також враховуючи, що в структурі оборотних коштів переважає дебіторська заборгованість, а в структурі зобов'язань – короткострокова кредиторська заборгованість доцільно розрахувати наступні два коефіцієнта:

1. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (коштів у розрахунках) показує кількість оборотів дебіторської заборгованості (формула 7):

$$\text{Кд.з} = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції (2000)}}{\text{Величина дебіторської заборгованості (1125 \div 1155)}} \quad (2.7)$$

2. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує швидкість обороту цієї заборгованості за досліджуваний період. Зростання коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості свідчить про поліпшення платіжної дисципліни підприємства (формула 8):

$$K_{к.з} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції (2050)}}{\text{Величина кредиторської заборгованості (1610 \div 1650)}} \quad (2.8)$$

Розрахунок цих показників представлений в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Розрахунок показників оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості

Показники	На початок звітнього року	На кінець звітнього року	Нормативне значення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	7,79	8,38	збільшення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,04	3,76	збільшення

Джерело: розраховано автором згідно даних фінансової звітності підприємства[34]

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості має позитивну динаміку. Що вищим є коефіцієнт, то швидше дебіторська заборгованість повертається до компанії у вигляді реальних грошей, що підвищує ліквідність.

Зниження коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості свідчить про погіршення платіжної дисципліни підприємства. Тобто підприємство повільніше погашає кредити, що може негативно позначитись на його репутації.

Висновок до розділу 2

У даному розділі проведено аналіз сучасного стану ринку галузі з виробництва молока та молочної продукції, а саме визначено динаміку виробництва сировини, кількості поголів'я корів, а також динаміку виробництва, експорту та імпорту молочної продукції за 2020-2025 рік. Також виявлено взаємозв'язок між кількістю прибуткових підприємств галузі та

рівнем інфляції, рівнем девальвації гривні і величиною середньозваженої ставки за кредитами.

Наведена загальна характеристика ТДВ «Яготинський маслозавод» та розраховано основні техніко-економічні показники, проведено аналіз внутрішнього стану за останні два роки на основі фінансової звітності компанії. Розглянуто динаміку зміни показників діяльності та визначено основні чинники погіршення або покращення.

За допомогою методу оцінки фінансового стану та аналізу структуру активів та пасивів, визначено основні показники, які зазнають впливу від фінансових ризиків та проаналізовано фінансову стійкість ТДВ «Яготинський маслозавод».

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

3.1 Обґрунтування впровадження заходів з управління фінансовими ризиками на ТДВ «Яготинський маслозавод»

Проведений аналіз ринку молочної продукції за 2021-2025 роки дозволив виявити такі негативні чинники, які можуть зазнати впливу від фінансових ризиків:

- Зростання цін як на сировину, так і на кінцевий товар – зазнає впливу від інфляційного та валютного ризику.
- Зростання рівня імпорту та експорту – у більшості випадків зазнає впливу від валютного ризику;
- Наявний взаємозв'язок між прибутковістю підприємств галузі та змінами основних зовнішніх чинників фінансових ризиків.

Проведений аналіз діяльності підприємства та його фінансового стану дозволив виявити найбільш проблемні місця, серед яких:

- Наявність дебіторської заборгованості, тобто підприємство в своїй роботі використовує систему відстрочених платежів. Це впливає на забезпеченість оборотними коштами та знижує фінансову стійкість.
- Наявність кредиторської заборгованості, а саме короткострокових зобов'язань, що в більшості випадків необхідні для покриття поточних витрат. Можна зробити висновок, що дебіторська заборгованість формує потребу в короткострокових зобов'язаннях.
- Висока матеріаломісткість продукції. Це дуже сильно впливає на рівень собівартість продукції, адже ціни на сировину постійно зростають.

Враховуючи отримані результати, можна виділити основні фінансові ризики які впливають на діяльність ТДВ «Яготинський маслозавод»:

- Інфляційний ризик - знецінення грошових потоків, збільшення собівартості продукції при відставанні зростання відпускних цін від рівня інфляції;
- Валютний ризик - втрати через коливання валютного курсу: актуально для експортерів (ціна реалізації) та імпортерів (вартість сировини, обладнання тощо);
- Процентний - ризик зростання вартості кредитів у разі підвищення облікової ставки Національним банком України;
- Кредитний - ризик неповернення дебіторської заборгованості від торгових мереж або контрагентів;
- Ризик ліквідності - нездатність підприємства своєчасно погашати поточні зобов'язання через нестачу ліквідних коштів.

На рисунках 3.1- 3.3 наведено інформацію щодо характеру впливу окремих статей фінансової звітності підприємства на ймовірність появи фінансових ризиків, з метою визначення в подальшому напрямів управління ними.

Рис. 3.1 Характер впливу дебіторської заборгованості на ймовірність появи фінансових ризиків

Джерело : розроблено автором на основі проведеного аналізу

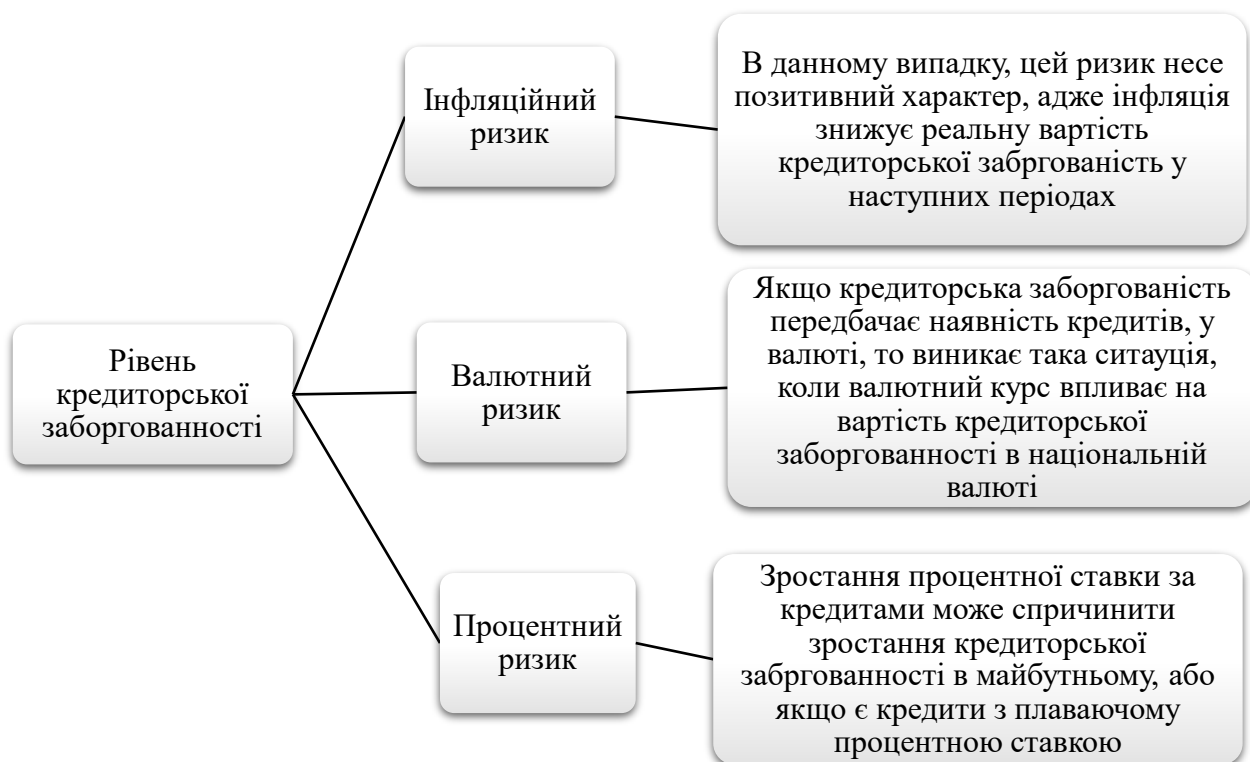

Рис. 3.2 Характер впливу кредиторської заборгованості на ймовірність появи фінансових ризиків

Джерело: розроблено автором на основі проведеного аналізу

Рис. 3.3 Характер впливу фінансових ризиків на рівень собівартості

Джерело: розроблено автором на основі проведеного аналізу

3.2. Впровадження заходу з управління фінансовими ризиками

За результатами проведеного аналізу ТДВ «Яготинський маслозавод» потребує впровадження заходів з управління фінансовими ризиками, адже існують певні проблемні місця, які підвищують ймовірність появи фінансових ризиків.

Основними методами управління фінансовими ризиками є (табл.3.1):

Табл. 3.1

Методи управління фінансовими ризиками

Метод управління фінансовими ризиками	Різновид методу
Методи уникнення ризику	Диверсифікація активів і джерел фінансування
	Аналіз і прогнозування ризиків
	Контроль витрат і ліквідності
Методи страхування ризиків	Страхування валютних ризиків
	Страхування кредитних ризиків
Методи хеджування ризиків	Хеджування валютних ризиків
	Хеджування процентних ризиків

Джерело : систематизовано автором на основі[19-22]

Для розробки методів управління фінансовими ризиками на ТДВ «Яготинський маслозавод» розглянемо ключові моменти, щодо управління окремими статтями фінансової звітності.

Згідно аудиторського звіту станом на 31 грудня 2024 та 2023 років балансова вартість сумнівної, але не знеціненої торгової дебіторської заборгованості, за строками погашення представлена наступним чином(табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Балансова вартість сумнівної, але не знеціненої торгової дебіторської заборгованості

Термін погашення	Рік	
	2023	2024
0-90 днів	609009	665713
90-180 днів	17948	9866
180-365 днів	10	10
365 днів	2533	2355

Джерело: фінансова звітність ТДВ «Яготинський маслозавод»[34]

Інформація про рух резерву щодо торговельної дебіторської заборгованості за 2023-2024 роки була представлена наступним чином (табл. 3.3):

Таблиця 3.3

Інформація про рух резерву щодо торговельної дебіторської заборгованості

Категорія збитків	Рік	
	2023	2024
Збитки від зменшення корисності, визнані щодо торговельної дебіторської заборгованості	5753	1815
Списання безнадійної торгової дебіторської заборгованості	66	2262

Джерело: фінансова звітність ТДВ «Яготинський маслозавод»[34]

Основними напрямками управління дебіторською заборгованістю є:

- Зменшення її величини за рахунок перегляду системи відстрочених платежів. Пропонуємо скорочення дебіторської заборгованості на рівні 20 %. Ці кошти можуть піти на покриття поточної кредиторської заборгованості.
- Впровадження більш суворого контролю за платоспроможністю контрагентів з метою зниження витрат на списання безнадійної торгової дебіторської заборгованості та збитків зменшення корисності.

Що стосується кредиторської заборгованості, то за 2023-2024 рік короткострокові зобов'язання були представлені таким чином (табл.3.4):

Таблиця 3.4

Короткострокові зобов'язання за 2023-2024 рік

Показник	Рік	
	2023	2024
Вартість в процентах річних	7%-12%	13,5-18,4 %
Банківські кредити в гривні	492956	502956

Джерело: фінансова звітність ТДВ «Яготинський маслозавод»[34]

Як ми бачимо, процентна ставка за кредитами у 2024 році зросла, тому доцільним є скорочення короткострокових зобов'язань, в першу чергу за рахунок перегляду дебіторської заборгованості.

А також одним із методів управління процентним ризиком є диверсифікація джерел фінансування з метою зниження процентної ставки.

Що стосується собівартості продукції, то її зростання в першу чергу пов'язано з ростом матеріальних витрат та витрат на оплату праці. Основним напрямом для зменшення цінового тиску на собівартість продукції є диверсифікація постачальників, а також пошук резервів для збільшення продуктивності праці без зростання витрат на оплату праці.

На рис. 3.4 наведена система заходів з управління фінансовими ризиками, яку доцільно впровадити на ТДВ «Яготинський маслозавод»

Інфляційний ризик
- Зменшення вартості дебіторської заборгованості за рахунок перегляду системи відстрочених платежів на 20%; - Скорочення терміну сплати дебіторської заборгованості з 90 до 60 днів; - Постійний аналіз цін на сировину, з метою виявлення впливу; інфляції та диверсифікації постачальників
Валютний ризик
- Страховання та хеджування валютних курсів; - Диверсифікація постачальників імпортової сировини, з метою пошуку більш низької ціни;
Кредитний ризик
Впровадження системи суворого контролю за платоспроможністю контрагентів
Процентний ризик
- Отримання кредитів з фіксованою процентною ставкою; - Страховання процентних ризиків;
Ризик ліквідності
- Зменшення рівня дебіторської заборгованості; - Диверсифікація джерел фінансування, у тому числі підвищення питомої ваги власних джерел фінансування за рахунок нерозподіленого прибутку; - Скорочення терміну сплати дебіторської заборгованості з 90 до 60 днів;

Рис. 3.4 Система заходів з управління фінансовими ризиками на ТДВ «Яготинський маслозавод»

Джерело: розроблено автором на основі проведеного аналізу

3.3. Розрахунок впливу заходів на показники діяльності та фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод»

Заходи з управління фінансовими ризиками мають безпосередній вплив на прибутковість компанії. В таблиці 3.5 детально розглянуто вплив такого заходу на техніко-економічні показники у порівнянні з 2024 роком.

Таблиця 3.5

Основні техніко-економічні показники діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» до та після впровадження заходів

Показник	2024	Після впровадження заходу	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, (тис. т. на рік)	165 000,00	165 000,00	0,00	100,00
2. Фактично вироблено продукції, (натур.од.)	111 000,00	111 000,00	0,00	100,00
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,67	0,67	0,00	100,00
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного збору):	-			
у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	5 658 593,00	5 658 593,00	0,00	100,00
- у порівнянних цінах, тис. грн	5 493 779,61	5 493 779,61	0,00	100,00
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	5 635 593,00	5 635 593,00	0,00	100,00
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн	492 184,50	492 184,50	0,00	100,00

Показник	2024	Після впровадження заходу	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
7. Фондовіддача, грн/грн	11,45	11,45	0,00	100,00
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	1 727 083,00	1 602 615,40	-124467,60	92,79
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	3,26	3,52	0,25	107,77
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, люд.	928,00	928,00	0,00	100,00
11. Середньорічне вироблення одного працівника, тис. грн/люд.	6 097,62	6 097,62	0,00	100,00
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	4 905 441,00	4 905 441,00	0,00	100,00
- матеріальні витрати	4 087 026,00	4 087 026,00	0,00	100,00
витрати на оплату праці та відрахування	298 653,00	298 653,00	0,00	100,00
відрахування на соціальні заходи	62 271,00	62 271,00	0,00	100,00
- амортизація	80 115,00	80 115,00	0,00	100,00
- інші операційні витрати	377 376,00	377 376,00	0,00	100,00
13. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, грн/грн	0,86	0,86	0,00	100,00
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,74	0,74	0,00	100,00
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	4 872 373,00	4 872 373,00	0,00	100,00
16. Чистий прибуток, тис. грн	95 563,00	95 563,00	0,00	0,00
17. Рентабельність капіталу, %	11,71%	11,71%	—	—
18. Рентабельність продукції, %	1,96%	1,96%	—	—

Джерело: розроблено автором на основі проведеного аналізу та фінансової звітності підприємства [34]

Впроваджений захід відобразився на середньорічній вартості оборотних коштів та коефіцієнті оборотності, так як відбулося зниження дебіторської заборгованості на 20 %. Дебіторська заборгованість є ключовою складовою оборотних коштів.

Середньорічна вартість оборотних коштів знизилась на 1 244 67,6 тис. грн та становить 1 602 615,40 тис. грн. У процентному співвідношенні відбулось зменшення на 8 %.

Коефіцієнт оборотності зріс на 0,25 оборота та склав 3,52 оборота. Всі інші складові залишилися без змін.

Для оцінки впливу заходів з управління фінансовими ризиками на фінансовий стан розрахуємо основні показники фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод». Для оцінки впливу використовують наступні показники[15]:

- рівень рентабельності;
- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт покриття;
- наявність власних оборотних активів;
- коефіцієнт маневреності власних коштів (власного капіталу);
- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом;
- коефіцієнт співвідношення зобов'язань і власного капіталу (коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансового ризику).

Для проведення розрахунків необхідно визначити, як змінились основні статті балансу, що впливають на фінансову стійкість. Результати представлені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Зміна величини основних статей балансу ТДВ «Яготинський маслозавод»
після впровадження проєкту

Стаття балансу	Код рядка	2024 рік	Після впровадження заходу	Відхилення
Власні джерела	1495	815 758,00	815 758,00	-
Загальний обсяг джерел фінансування	1900	2 327 696,00	2 193 252,40	- 134 443,60
Загальні зобов'язання		1 511 938,00	1 377 494,40	- 134 443,60
Довгострокові зобов'язання	1595	215 351,00	215 351,00	-
Короткострокові зобов'язання	1695	1 296 587,00	1 162 143,40	- 134 443,60
Грошові кошти і цінні папери, що швидко реалізується	1165	28 237,00	28 237,00	-
Необоротний капітал	1095	590 637,00	590 637,00	-
Дебіторська заборгованість	1125	672 218,00	537 774,40	- 134 443,60
Оборотні активи	1195	1 737 059,00	1 602 615,40	

Джерело: розроблено автором на основі проведеного аналізу та фінансової звітності підприємства [34]

В таблиці 3.7 представлений розрахунок показників фінансової стійкості для ТДВ «Яготинський маслозавод».

Таблиця 3.7

Розрахунок показників фінансової стійкості для ТДВ «Яготинський маслозавод» після впровадження заходів

Показники	На кінець звітного року	Проєктне значення	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	0,350	0,372	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	1,853	1,689	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних активів ($OK_{вл}$)	225 121	225 121	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$)	0,276	0,276	0,4...0,6

Показники	На кінець звітного року	Проектне значення	Нормативне значення
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (K_3)	0,130	0,140	більше 0,1
6. Коефіцієнт покриття	1,340	1,379	в межах 1-3
7. Рівень рентабельності	1,96%	1,96%	збільшення

Джерело: розроблено автором на основі проведеного аналізу та фінансової звітності підприємства [34]

За рахунок впровадження заходів з управління фінансовими ризиками підприємство покращило свої показники фінансової стійкості.

Коефіцієнт автономії зріс на 0,22 одиниці. Його рівень нижче за нормативне значення, але присутня позитивна динаміка.

Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів також свідчить про негативну структуру пасивів, де зобов'язання перевищують власні кошти, але впроваджений захід стимулює зниження цього показника.

Наявність власних оборотних активів (ОКвл) та коефіцієнта маневреності власних коштів (власного капіталу) залишились незмінними. Потрібно впроваджувати заходи для фінансування власного капіталу.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом зріс на 0,1, це позитивно впливає на фінансовий стан.

Коефіцієнт покриття (поточна ліквідність) характеризує здатність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів, включаючи матеріальні запаси. Рівень цього показника в межах норми та має позитивну динаміку. Це свідчить про покращення співвідношення оборотних активів та поточних зобов'язань з метою їх погашення. Цей показник підвищує довіри з боку кредиторів, постачальників, інвесторів і ділових партнерів.

Рентабельність є узагальнюючим показником ефективності функціонування підприємства, який характеризує рівень прибутковості його

діяльності та ефективність використання наявних ресурсів. Впроваджений захід не впливає на рівень рентабельності.

Також враховуючи, що в структурі оборотних коштів переважає дебіторська заборгованість, а в структурі зобов'язань – короткострокова кредиторська заборгованість доцільно розрахувати наступні два коефіцієнти:

Розрахунок цих показників представлений в таблиці 3.8

Таблиця 3.8

Розрахунок показників оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості після впровадження заходів

Показники	На кінець звітного року	Проектне значення	Нормативне значення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	8,38	10,48	збільшення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,76	4,19	збільшення

Джерело: розроблено автором на основі проведеного аналізу та фінансової звітності підприємства [34]

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості після впровадження заходів збільшився на 2 оборота. Що вищим є коефіцієнт, то швидше дебіторська заборгованість повертається до компанії у вигляді реальних грошей, що підвищує ліквідність.

Коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості також підвищився майже на 1 оборот, що свідчить про покращення платіжної дисципліни підприємства. Тобто підприємство швидко погашає кредити, що впливає на його репутацію.

Висновок до розділу 3

У третьому розділі розроблено та впроваджено захід з управління фінансовими ризиками. Заплановані конкретні кроки для мінімізації впливу кожного виду ризиків: інфляційного, валютного, процентного, кредитного та ризику ліквідності. У зв'язку з цим в першу чергу заплановано переглянути

систему відстрочених платежів, що існує на підприємстві. Це дасть змогу скороти дебіторську заборгованість на 20 %, а отримані кошти направити на зменшення поточних зобов'язань.

За рахунок впровадження заходів з управління фінансовими ризиками підприємство покращило свої показники фінансової стійкості:

- Коефіцієнт автономії зріс на 0,22 одиниці. Його рівень нижче за нормативне значення, але присутня позитивна динаміка;
- Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів зменшився;
- Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом зріс на 0,1 одиницю;
- Коефіцієнт покриття (поточна ліквідність) в межах норми та має позитивну динаміку.

Також розраховано коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості та коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості після впровадження заходів, за результатами яких підприємства покращило свій фінансовий стан.

ВИСНОВКИ

Згідно з метою та завданнями кваліфікаційної роботи бакалавра у першому розділі нами проаналізовано:

- теоретичні аспекти управління фінансовими ризиками;
- визначено основні методи оцінки та управління фінансовими ризиками.

Сутність фінансового ризику трактується неоднозначно, що пояснюється багатогранністю його проявів. Одні автори акцентують увагу на можливих фінансових втратах у вигляді зменшення доходів чи капіталу, інші – на невизначеності результатів фінансових операцій, ще інші – на ймовірності відхилення фактичних показників від очікуваних.

У загальному вигляді, фінансовий ризик являє собою ймовірність виникнення фінансових втрат у процесі здійснення фінансової та операційної діяльності підприємства. Чинники виникнення таких ризиків поділяються на внутрішні та зовнішні, в залежності від місця формування.

Аналіз наукової літератури з питань управління фінансовими ризиками дозволив виділити такі методи оцінки впливу останніх:

- Статистичний метод;
- Метод експертних оцінок;
- Коефіцієнтна оцінка ризику на основі аналізу фінансового стану суб'єкта – фінансового ризику;
- Метод рейтингової оцінки;
- Метод аналогій;

Найбільш доцільним та оптимальним для виконання завдань кваліфікаційної роботи є метод оцінки фінансового стану, який передбачає розрахунок показників фінансової стійкості: рівень автономії, коефіцієнт покриття, наявність власних оборотних активів, коефіцієнт маневреності власних коштів (власного капіталу), коефіцієнт забезпеченості оборотних

активів власним оборотним капіталом, коефіцієнт співвідношення зобов'язань і власного капіталу.

До методів управління фінансовими ризиками можна віднести такі категорії:

1. методи уникнення ризиків - передбачають прийняття підприємством управлінських рішень, спрямованих на відмову від здійснення видів діяльності або реалізації операцій, які характеризуються надмірним рівнем ризику;
2. методи мінімізації ризиків – мінімізація ризиків шляхом диверсифікації, або своєчасного аналізу та контролю;
3. методи страхування ризиків – передбачають зменшення збитків, за рахунків передачі відповідальності страховій компанії.
4. методи хеджування ризиків – передбачають фіксацію валютного курсу або процентної ставки.

У другому розділі проведено аналіз сучасного стану ринку галузі з виробництва молока та молочної продукції. За результатами дослідження виявлено:

- за 2021- 2025 роки відбулося зменшення кількості поголів'я корів у домогосподарствах населення майже у 2 рази. На підприємствах більш стабільна ситуація, кількість поголів'я підтримується на одному рівні.
- Валові надої молока в домогосподарствах населення знижуються, в першу чергу через зменшення кількості поголів'я. Підприємства навпаки покращують цей показник. На це дві причини: збереження кількості поголів'я корів та використання інноваційних технологій утримання тварин та покращення надоїв.
- Рівень виробництва та споживання має тенденцію зниження. В першу чергу, це пов'язано не з рівнем споживання, а з кількістю населення країни, адже багато людей іммігрувало.

– Відбувається зростання одночасно і ціни на сировини і ціни виробника, тим самим збільшуючи споживчі ціни на молочну продукцію і впливаючи на купівельні можливості населення

Динаміка зовнішньої торгівлі має свої позитивні та негативні сторони :

– позитивна: зростання обсягів експорту завдяки природним ресурсам, досвіду та розвинутій інфраструктурі. Вихід на ринки ЄС відкрив нові можливості, але вимагає дотримання високих стандартів якості.

– негативна: зростання рівня імпорту, що виклики для вітчизняних виробників через конкуренцію та ціновий тиск. Але з точки зору конкуренції, це може стимулювати підприємства покращувати якість продукції та шукати нові ідеї для диверсифікації продукції та діяльності в цілому.

Також було виявлено, що зміна питомої ваги прибуткових підприємств прямо залежить від погіршення рівня інфляції, девальвації та зростання процентної ставки за кредитами в іноземній валюті.

Основні техніко-економічні показники ТДВ «Яготинський маслозавод» та аналіз внутрішнього стану за останні два роки свідчать про зниження прибутковості підприємства, адже чистий прибуток у 2024 році склав 95 563 тис. грн, що на 62,5 % менше за попередній рік. Розглядаючи структури операційних витрат, можна зробити висновок, що причиною стали саме матеріальні витрат, витрати на оплату праці та відрахування на соціальні виплати та інші операційні витрат, темпи зростання яких вище за темпи зростання обсягу реалізації.

Серед проблем підприємства можна виділити зростання витрат на сировину та енергоресурси, зростання витрат на оплату праці та інші витрати, а також значну залежність від дебіторської заборгованості, а також зростання частки короткострокових зобов'язань.

За допомогою методу оцінки фінансового стану та аналізу структуру активів та пасивів, визначено основні показники, які зазнають впливу від

фінансових ризиків та проаналізовано фінансову стійкість ТДВ «Яготинський маслозавод»:

- Коефіцієнт автономії зазнав зниження у 2024 році за рахунок збільшення поточних зобов'язань.
- Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів також свідчить про негативну структуру пасивів, де зобов'язання перевищують власні кошти.
- Динаміка зміни коефіцієнта маневреності власних коштів (власного капіталу) свідчить про зниження спроможності підприємства підтримувати рівень власних оборотних активів і поповнювати оборотний капітал (поточні активи) за рахунок власних джерел.
- Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом свідчить про нестачу у підприємства власних оборотних активів, необхідних для забезпечення його фінансової стійкості.
- Коефіцієнт покриття (поточна ліквідність) знаходиться в межах норми, але має негативну динаміку до зниження.
- Рентабельність також зазнає зниження, що свідчить наявність проблем в операційній діяльності підприємства.
- Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості має позитивну динаміку. Що вищим є коефіцієнт, то швидше дебіторська заборгованість повертається до компанії у вигляді реальних грошей, що підвищує ліквідність.
- Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості свідчить про погіршення платіжної дисципліни підприємства.

У третьому розділі розроблено та впроваджено захід з управління фінансовими ризиками. Заплановані конкретні кроки для мінімізації впливу кожного виду ризиків: інфляційного, валютного, процентного, кредитного та ризику ліквідності. Захід несе організаційний характер та не потребує інвестицій. У зв'язку з цим в першу чергу заплановано переглянути систему

відстрочених платежів, що існує на підприємстві. Це дасть змогу скороти дебіторську заборгованість на 20 %, а отримані кошти направити на зменшення поточних зобов'язань.

За рахунок впровадження заходів з управління фінансовими ризиками підприємство покращило свої показники фінансової стійкості:

- Коефіцієнт автономії зріс на 0,22 одиниці. Його рівень нижче за нормативне значення, але присутня позитивна динаміка;
- Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів зменшився;
- Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом зріс на 0,1 одиницю;
- Коефіцієнт покриття (поточна ліквідність) в межах норми та має позитивну динаміку.

Також розраховано коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості та коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості після впровадження заходів, за результатами яких підприємства покращило свій фінансовий стан.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Frank H. Knight (1921). Risk, Uncertainty, and Profit. 388 p. URL: <https://fraser.stlouisfed.org/files/docs/publications/books/risk/riskuncertaintyprofit.pdf>
2. Eugene Fama. Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. Journal of Finance. 1970. Vol. 25. No2. URL: <https://www.jstor.org/stable/2325486>
3. Harry Markowitz. Portfolio Selection. Journal of Finance. Vol. 7. No 1. 1952. Pp. 77-91. URL: <https://www.jstor.org/stable/2975974>
4. James Tobin. Liquidity Preference as Behavior Towards Risk. The American Economic Review. Vol.73. No 3. 1983. Pp. 420-427. URL: <https://www.jstor.org/stable/1808126>
5. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. 3-тє вид., випр. та доп. Т-во «Знання», Київ, 2000. 587 с.
6. Бланк І.А. Управління фінансовими ризиками. Ніка-Центр. Київ. 2021. 600 с.
7. Клапків М.Й. Фінансові ризики та шляхи їх мінімізації. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1302>
8. Вітлінський В.В., Наконечний С.І. Ризик-менеджмент: навч. посібник. КНЕУ. Київ. 2020. 511 с.
9. Диба М.І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства. Вісник національного університету «Львівська політехніка». Серія. «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2008. № 635. С. 22– 28.
10. Кулаковська Т.А., Петкова Д.Ф. Генезис наукової думки щодо дефініції «фінансовий ризик». Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. № 3. С. 383–387. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-3-60> (дата звернення: 10.02.2026)

11. Nechyporenko, A. (2023). Features of financial risk management of the enterprise in the conditions of transformational changes. *University Economic Bulletin*, (56), 200-206. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2023-56-200-206> (дата звернення: 12.02.2026)
12. Магас Н. Причини виникнення фінансових ризиків підприємств готельно-ресторанного бізнесу. *Економіка і суспільство*. 2016. № 3. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/40.pdf (дата звернення: 15.02.2026).
13. Літовченко О. Підходи до ідентифікації та оцінки фінансових ризиків підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. С. 398–404. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/61.pdf (дата звернення: 20.02.2026).
14. Камінський А.Б. Концептуальні підходи до вимірювання фінансових ризиків. *Фінанси України* 2006. № 5. С. 78–85.
15. Pidlypna R., Pidlypnyu Y., Mostiv D. USE OF STATISTICAL METHODS IN ASSESSING FINANCIAL RISKS. *Economic scope*. 2025. № 200. С. 84–89. URL: <https://doi.org/10.30838/ep.200.84-89> (дата звернення: 25.02.2026).
16. Крючко Л. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА – СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ. *Ефективна економіка*. 2012. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?Op=1&z=1613> (дата звернення: 25.02.2026).
17. Петкова Д.Ф. Організаційно-економічні засади управління фінансовими ризиками підприємств харчової промисловості: дис. докт. філос. : 051 «Економіка». Одеса, 2025. 198 с. (дата звернення: 27.02.2026)
18. Захарова Н.Ю. Управління ризиками на підприємстві: сутність, підходи та методи. *Бізнес інформ*. № 1. 2023. С. 203–209. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001393065> (дата звернення: 05.03.2024).

19. Пожар Є. Аналіз фінансових ризиків та методи їх нейтралізації на підприємстві. Інфраструктура ринку. 2020. С. 387-391 URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/72.pdf (дата звернення: 10.04.2026)
20. Жихор О., Балясна Ю. Управління фінансовими ризиками та методи їх нейтралізації на підприємстві. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2011. Вип. 2. С. 149–153.
21. Томашук І., Томашук І. Управління фінансовими ризиками підприємства як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. Економіка та суспільство. 2022. № 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-64> (дата звернення: 10.04.2026)
22. Khoma I., Boberskyi R. MANAGEMENT OF FINANCIAL RISKS IN THE CONDITIONS OF WAR. Black Sea Economic Studies. 2023. № 84. URL: <https://doi.org/10.32782/bses.84-7> (дата звернення: 10.04.2026).
23. Личенкова А. Стан молокопереробної галузі України під час військової агресії. Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді. : Матеріали VIII Всеукр. студент. науково-практ. конф., м. Одеса, 16–17 квіт. 2026 р. С. 59–61. URL: https://ontu.edu.ua/download/konfi/2026/Conference_abstract-16-17-04-26.pdf (дата звернення: 29.04.2026).
24. Кількість поголів'я КРС та валові надої. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk/explorer> (дата звернення: 01.05.2026).
25. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk/explorer> (дата звернення: 01.05.2026)
26. Загальні обсяги зовнішньої торгівлі молочними продуктами у березні – Спілка молочних підприємств України. Спілка молочних

підприємств України. URL: <https://uadairy.com/zagalni-obsyagy-zovnishnoyi-torgivli-molochnomy-produktamy-u-berezni/> (дата звернення: 05.05.2026).

27. Індеси фізичного обсягу, середніх цін та умов торгівлі у зовнішній торгівлі України товарами. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/in_fiz/arh_in_fiz_24_u.htm (дата звернення: 08.05.2026).

28. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2026)

29. Індекс інфляції . URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 10.05.2026).

30. Індекс девальвації URL:<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/devaluation/> (дата звернення: 10.05.2026)

31. Статистика фінансового сектору URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#2fs> (дата звернення: 10.05.2026)

32. Офіційний сайт «Яготинський маслозавод» URL: <https://milkalliance.com.ua/company/enterprises/yagotinskij-maslozavod/> (дата звернення: 15.05.2026)

33. Топ-10 виробників молочної продукції України 2025. Ukrainian Business Award. URL: <https://uba.top/dairy-producers-in-ukraine/>(дата звернення: 17.05.2026)

34. Фінансова звітність ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2023-2024 роки URL: <https://milkalliance.com.ua/company/inform/yagotinskij-maslozavod/> за 2023-2024 роки (дата звернення: 16.05.2026)

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет

ННІ економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра національної та міжнародної економіки

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка підприємства»

ДОДАТКИ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему «Управління фінансовими ризиками на ТДВ «Яготинський
маслозавод»

ШИФР КРБ.ЕП.1.576-03.4.3

Здобувачки _____ Личенкова А.В.

Керівник _____ д.е.н., проф. Кулаковська Т.А.
_____ асистент, PhD Петкова Д.Ф.

Одеса – 2026 рік

Таблиця 1

Наукові трактування сутності поняття «фінансовий ризик»

Науковець	Визначення категорії
Е. Фама (США) [2]	Ризик – це ступінь відхилення реальної дохідності фінансових активів від очікуваної.
Г. Марковіц (США) [3]	Ризик пов'язаний із відхиленням доходності активу, що обґрунтовується теорією портфеля.
Дж. Тобін (США) [4]	Фінансовий ризик – це співвідношення між ризиком і дохідністю при оптимальному виборі інвестицій.
А. Загородній, Г. Вознюк (Україна) [5]	Фінансовий ризик – це загроза втрати фінансових ресурсів через несприятливий вплив внутрішніх та зовнішніх факторів.
І. Бланк (Україна) [6]	Фінансовий ризик – це ймовірність настання несприятливих подій, які можуть призвести до фінансових втрат для підприємства, зокрема у вигляді збитків, втрати капіталу або зниження прибутковості бізнесу
М. Клапків (Україна) [7]	Розглядає фінансові ризики у широкому та вузькому значенні. Так, «у широкому значенні – ризики, які характеризуються ймовірністю втрат фінансових ресурсів (грошових коштів) у господарській діяльності; у вузькому значенні – частина комерційних ризиків, пов'язана з ймовірністю фінансових втрат внаслідок операцій у фінансово-кредитній і біржовій сферах»
В. Вітлінський та Г. Великоіваненко (Україна) [8]	«Фінансовий ризик – це ймовірність виникнення непередбачуваних фінансових втрат (зниження очікуваного прибутку, доходу, втрата частини чи всього капіталу) у ситуації невизначеності умов здійснення підприємницької діяльності
М. Диба (Україна) [9]	Фінансовий ризик – це тип ризику, що виникає в процесі фінансово-економічної діяльності суб'єкта, коли результат або заходи для його досягнення відрізняються від запланованих цілей та норм, а такі відхилення можуть призвести до фінансових збитків

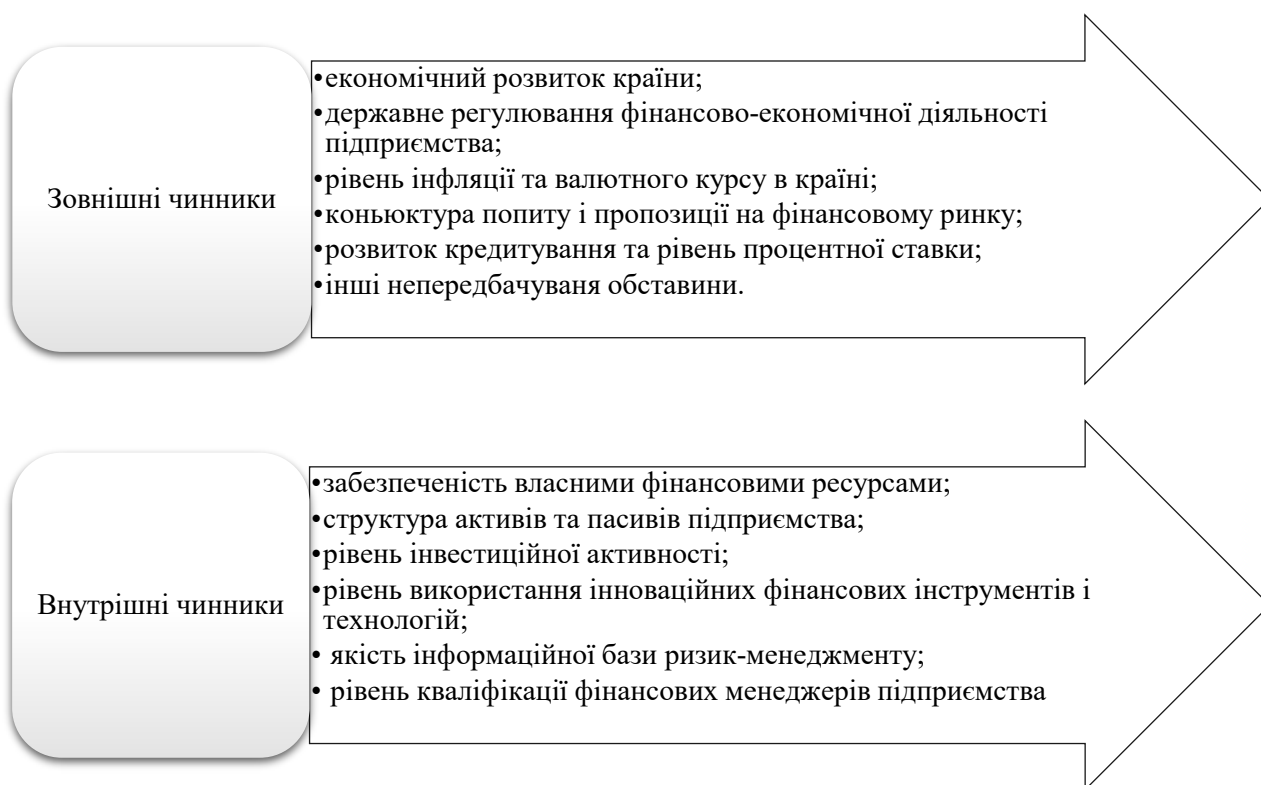

Рис. 1. Чинники виникнення фінансових ризиків

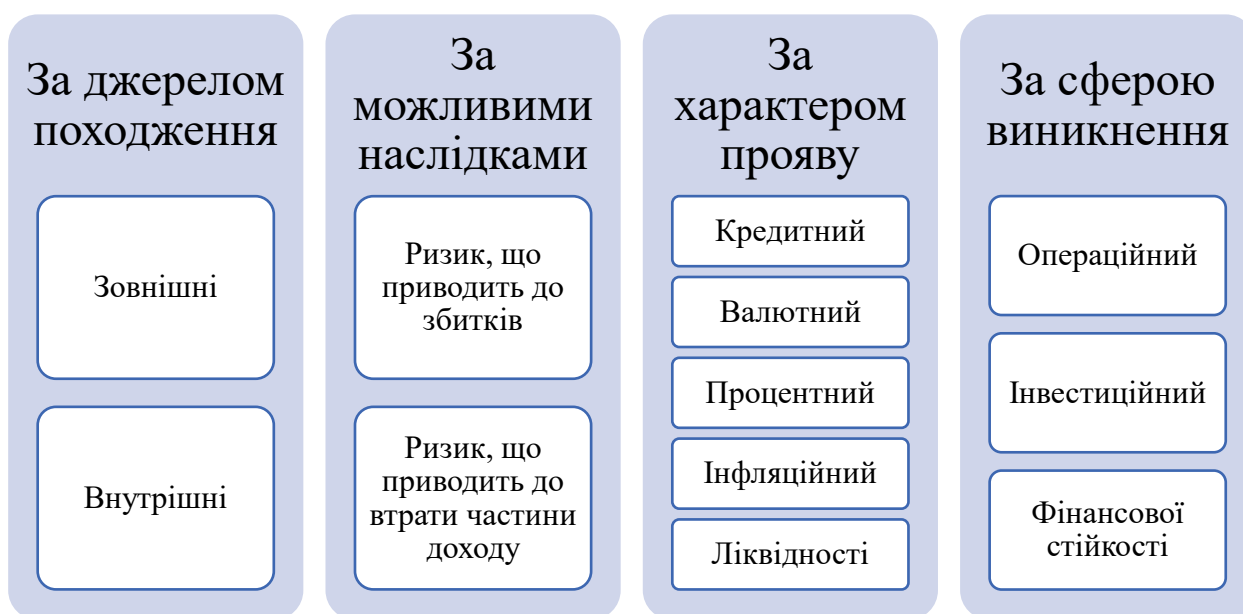

Рис. 2 Класифікація фінансових ризиків за різними ознаками

Рис. 3 Етапи управління фінансовими ризиками згідно досліджень Н. Захарової

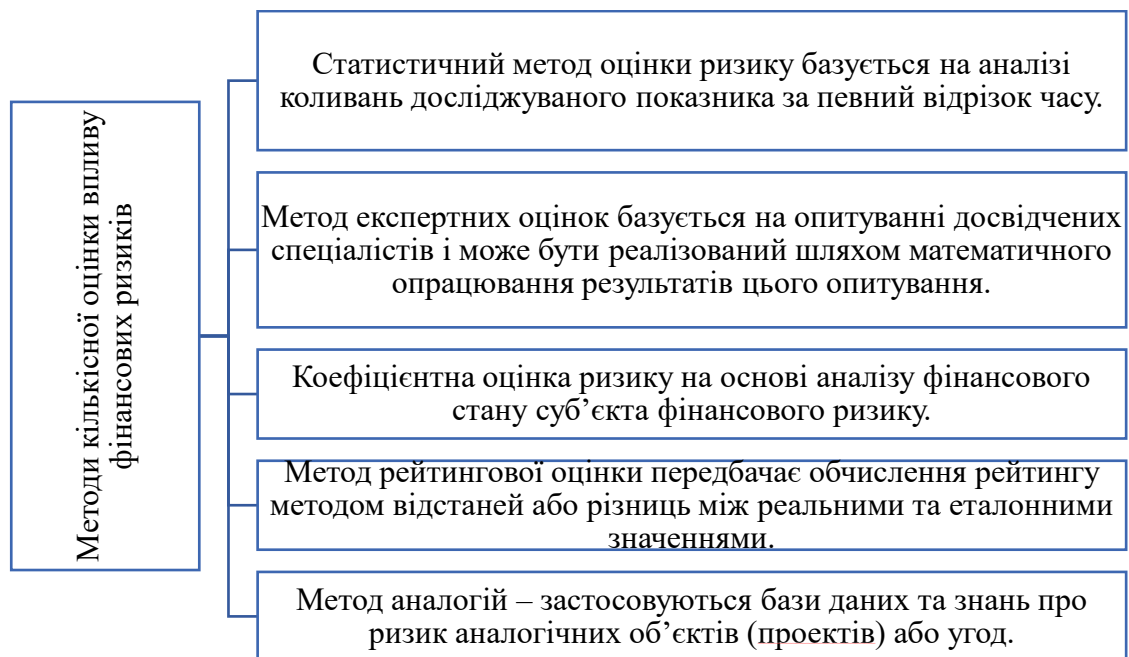

Рис.4 Кількісні методи оцінки фінансових ризиків

Таблиця 2

Характеристика методів управління фінансовими ризиками

Метод управління фінансовими ризиками	Різновид методу
Методи мінімізації ризику	Диверсифікація активів і джерел фінансування
	Аналіз і прогнозування ризиків
	Контроль витрат і ліквідності
Методи страхування ризиків	Страхування валютних ризиків
	Страхування кредитних ризиків
Методи хеджування ризиків	Хеджування валютних ризиків
	Хеджування процентних ризиків

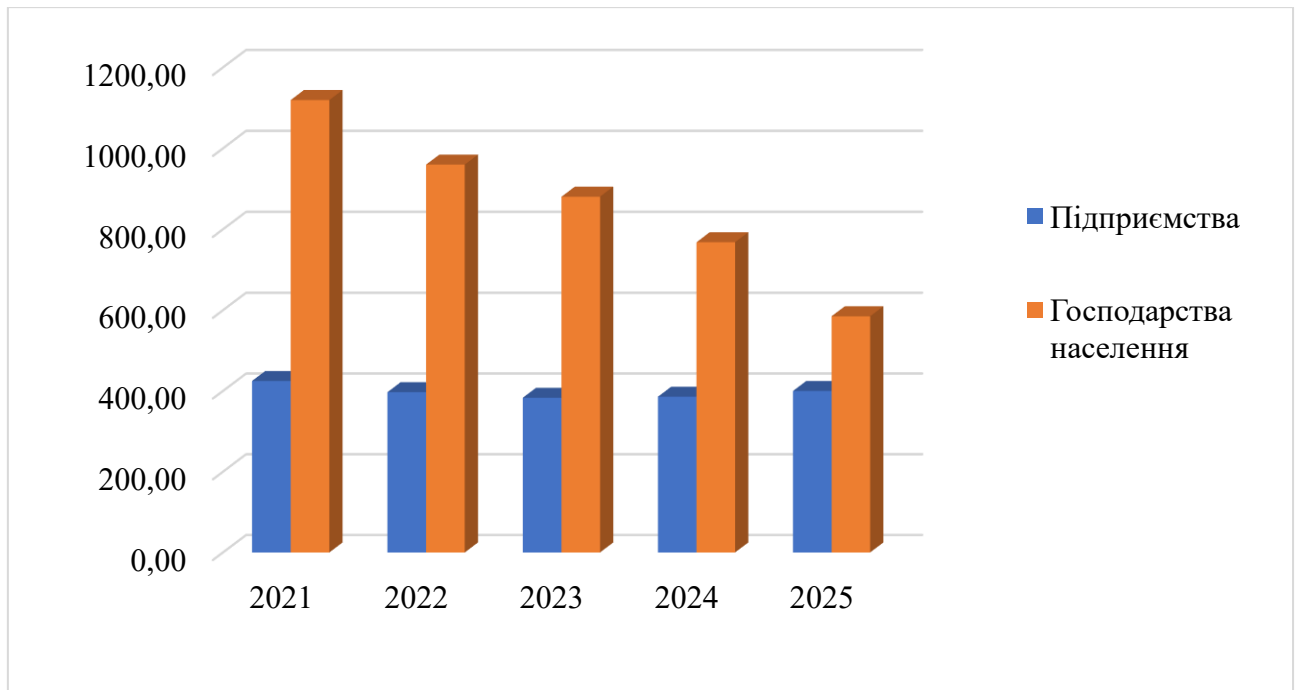

Рис. 5 Кількість поголів'я корів, тис. голів за 2021-2025 роки

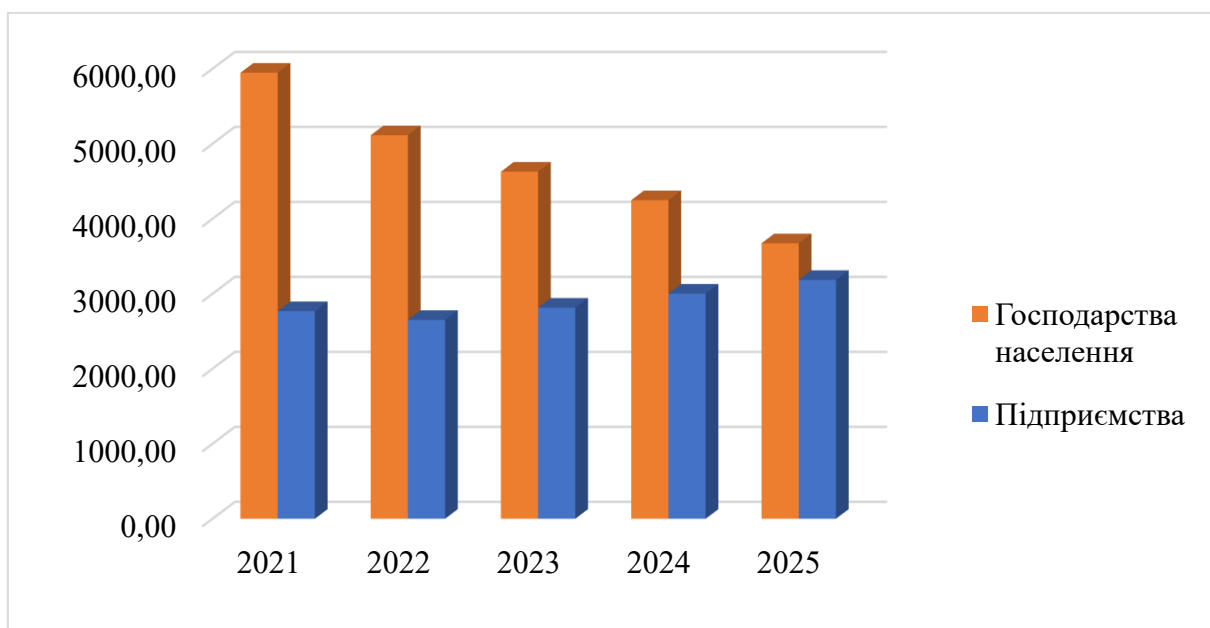

Рис. 6. Кількість виробленого молока сирого (валовий надій), тис. тон за 2021-2025 роки

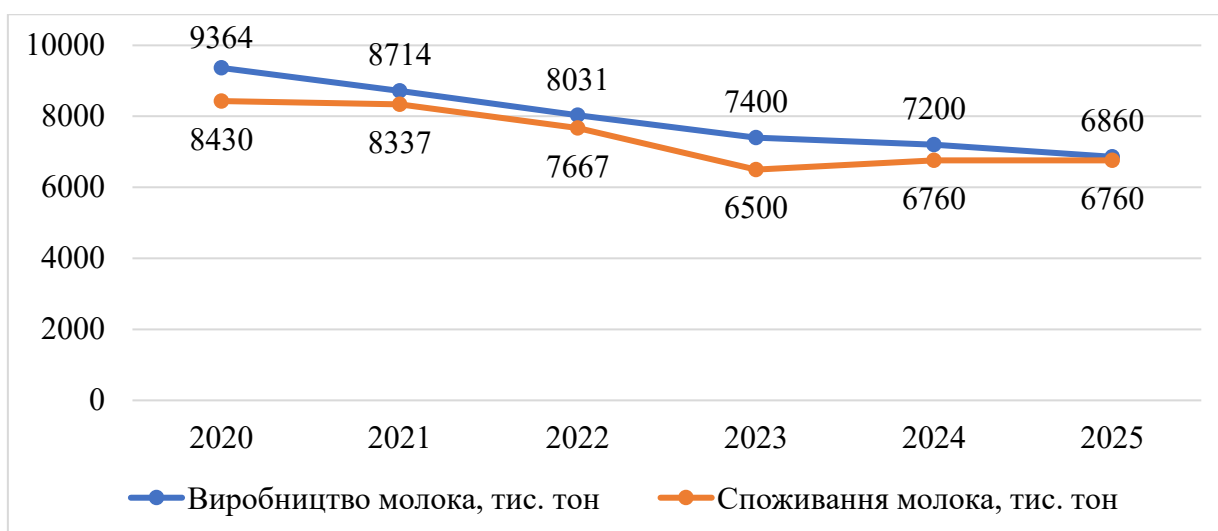

Рис.7 Графік виробництва та споживання молока, тис. т за 2020-2025 роки

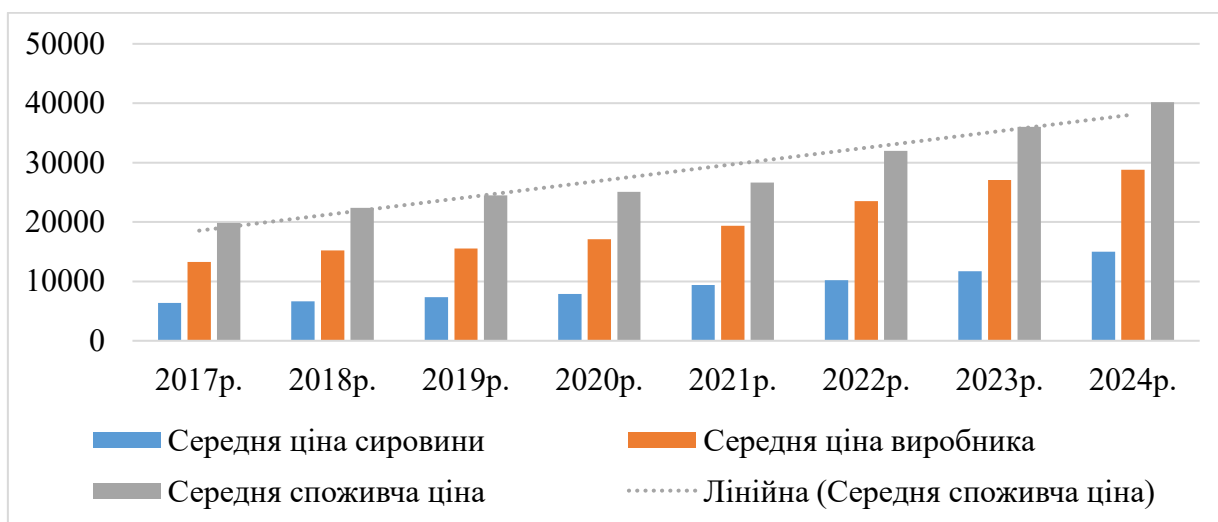

Рис. 8 Гістограма зміни цін на молоко

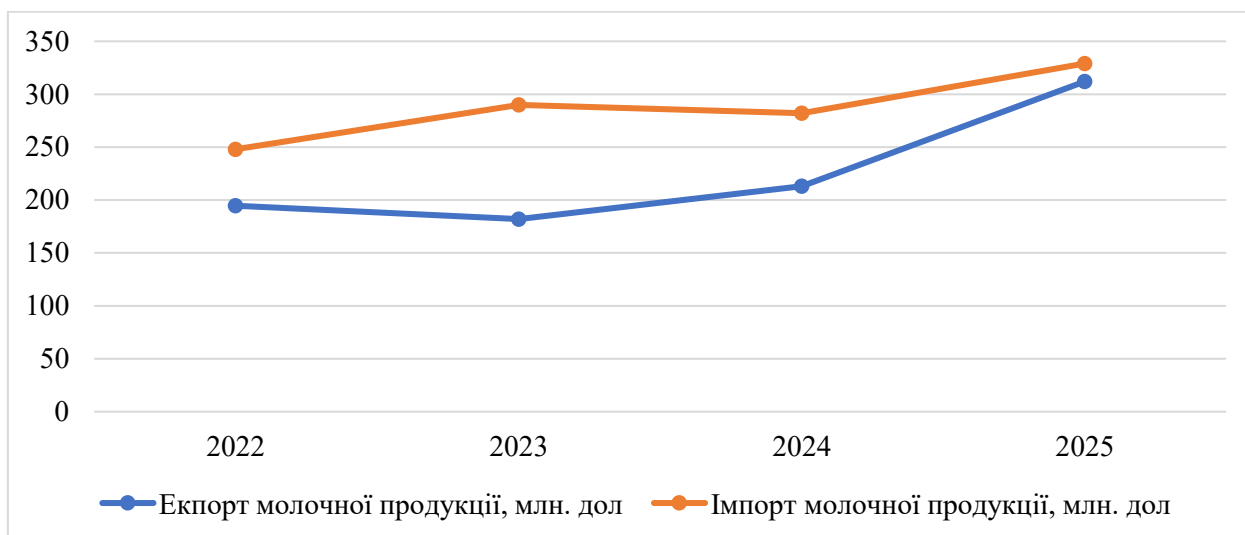

Рис. 9 Графік експорту/імпорту молочної продукції

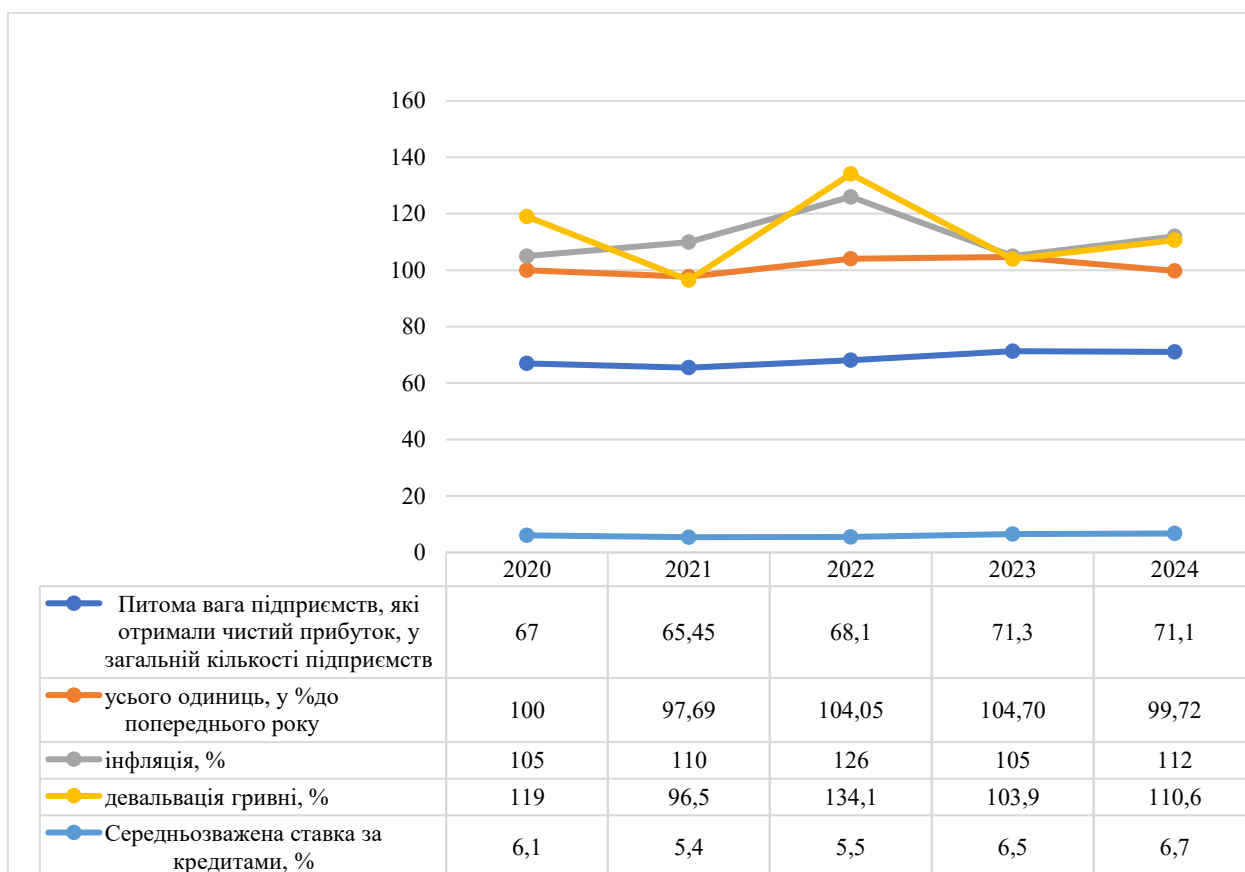

Рис. 10 Взаємозв'язок між кількістю прибуткових підприємств галузі та рівнем інфляції, рівнем девальвації гривні і величиною середньозваженої ставки за кредитами

Таблиця 3

Техніко-економічні показники діяльності ТДВ «Яготинський
маслозавод» за 2023-2024 роки

Показник	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, (тис. т. на рік)	165 000,00	165 000,00	0,00	100,00
2. Фактично вироблено продукції, (тис. т. на рік)	111 000,00	111 000,00	0,00	100,00
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,67	0,67	0,00	100,00
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного збору):				
у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	4 890 266,00	5 658 593,00	768327,00	115,71
- у порівняних цінах, тис. грн	4 890 266,00	5 493 779,61	603513,61	112,34
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	4 857 266,00	5 635 593,00	778327,00	116,02
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	403 074,50	492 184,50	89110,00	122,11
7. Фондовіддача, грн/грн	12,05	11,45	-0,60	95,02
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	1 660 968,50	1 727 083,00	66114,50	103,98

Показник	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	2,92	3,26	0,34	111,58
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, люд.	921,00	928,00	7,00	100,76
11. Середньорічне вироблення одного працівника, тис. грн/люд.	5 309,74	6 097,62	787,89	114,84
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	3 910 212,00	4 905 441,00	995229,00	125,45
- матеріальні витрати	3 246 084,00	4 087 026,00	840942,00	125,91
- витрати на оплату праці	249 790,00	298 653,00	48863,00	119,56
- відрахування на соціальні заходи	52 222,00	62 271,00	10049,00	119,24
- амортизація	73 423,00	80 115,00	6692,00	109,11
- інші операційні витрати	288 693,00	377 376,00	88683,00	130,72
13. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, грн/грн	0,82	0,86	0,05	105,53
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,66	0,74	0,08	112,08
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	3 979 309,00	4 872 373,00	893064,00	122,44
16. Чистий прибуток, тис. грн	255 160,00	95 563,00	-159597,00	-62,5
17. Рентабельність капіталу, %	27%	11,71%	—	—
18. Рентабельність продукції, %	6,41%	1,96%	—	—

Таблиця 4

Розрахунок показників фінансової стійкості для ТДВ «Яготинський
маслозавод»

Показники	На початок звітнього року	На кінець звітнього року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	0,434	0,350	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	1,302	1,853	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних активів ($OK_{вл}$)	492 722	225 121	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$)	0,524	0,276	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (K_3)	0,287	0,130	більше 0,1
6. Коефіцієнт покриття	1,743	1,340	в межах 1-3
7. Рівень рентабельності	6,41%	1,96%	збільшення

Таблиця 5

Розрахунок показників оборотності дебіторської та кредиторської
заборгованості

Показники	На початок звітнього року	На кінець звітнього року	Нормативне значення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	7,79	8,38	збільшення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,04	3,76	збільшення

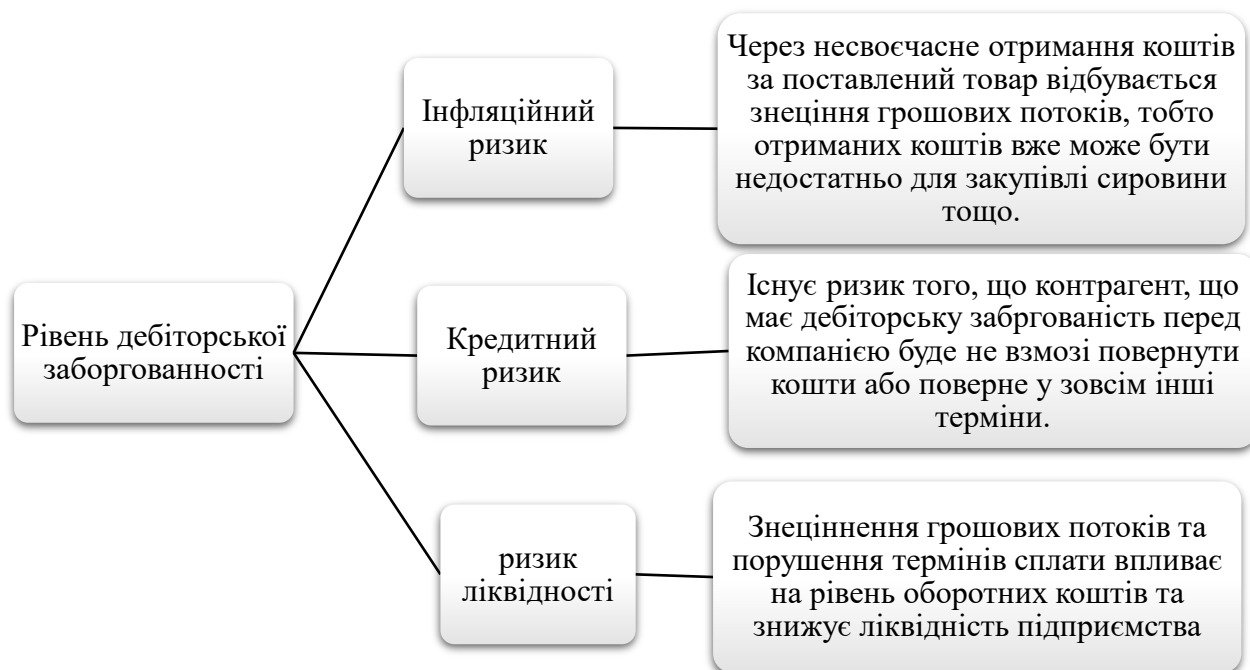

Рис. 11 Характер впливу дебіторської заборгованості на ймовірність появи фінансових ризиків

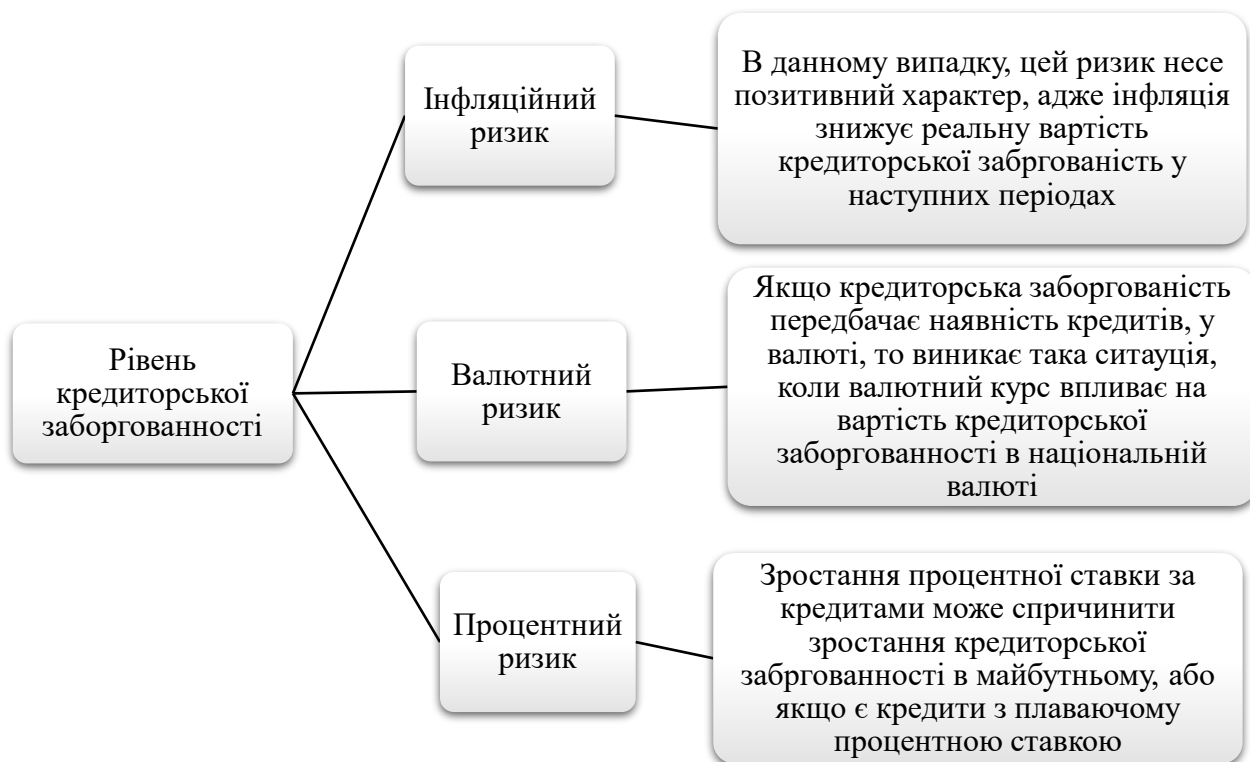

Рис. 12 Характер впливу кредиторської заборгованості на ймовірність появи фінансових ризиків

Рис. 13 Характер впливу фінансових ризиків на рівень собівартості

Таблиця 6

Балансова вартість сумнівної, але не знеціненої торгової дебіторської заборгованості

Термін погашення	Рік	
	2023	2024
0-90 днів	609009	665713
90-180 днів	17948	9866
180-365 днів	10	10
365 днів	2533	2355

Таблиця 7

Інформація про рух резерву щодо торговельної дебіторської заборгованості

Категорія збитків	Рік	
	2023	2024
Збитки від зменшення корисності, визнані щодо торговельної дебіторської заборгованості	5753	1815
Списання безнадійної торгової дебіторської заборгованості	66	2262

Таблиця 8

Короткострокові зобов'язання за 2023-2024 рік

Показник	Рік	
	2023	2024
Вартість в процентах річних	7%-12%	13,5-18,4 %
Банківські кредити в гривні	492956	502956

Інфляційний ризик

- Зменшення вартості дебіторської заборгованості за рахунок перегляду системи відстрочених платежів на 20%;
- Скорочення терміну сплати дебіторської заборгованості з 90 до 60 днів;
- Постійний аналіз цін на сировину, з метою виявлення впливу; інфляції та диверсифікації постачальників

Валютний ризик

- Страхування та хеджування валютних курсів;
- Диверсифікація постачальників імпортої сировини, з метою пошуку більш низької ціни;

Кредитний ризик

- Впровадження системи суворого контролю за платоспроможністю контрагентів

Процентний ризик

- Отримання кредитів з фіксованою процентною ставкою;
- Страхування процентних ризиків;

Ризик ліквідності

- Зменшення рівня дебіторської заборгованості;
- Диверсифікація джерел фінансування, у тому числі підвищення питомої ваги власних джерел фінансування за рахунок нерозподіленого прибутку;
- Скорочення терміну сплати дебіторської заборгованості з 90 до 60 днів;

Рис. 14 Система заходів з управління фінансовими ризиками на ТДВ
«Яготинський маслозавод»

Таблиця 9

**Основні техніко-економічні показники діяльності ТДВ «Яготинський
маслозавод» до та після впровадження заходів**

Показник	2024	Після впровадження заходів	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, (тис. т. на рік)	165 000,00	165 000,00	0,00	100,00
2. Фактично вироблено продукції, (натур.од.)	111 000,00	111 000,00	0,00	100,00
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,67	0,67	0,00	100,00
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного збору):	-			
у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	5 658 593,00	5 658 593,00	0,00	100,00
- у порівнянних цінах, тис. грн	5 493 779,61	5 493 779,61	0,00	100,00
5. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	5 635 593,00	5 635 593,00	0,00	100,00
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн	492 184,50	492 184,50	0,00	100,00
7. Фондовіддача, грн/грн	11,45	11,45	0,00	100,00
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	1 727 083,00	1 602 615,40	-124467,60	92,79
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	3,26	3,52	0,25	107,77

Показник	2024	Після впровадження заходів	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, люд.	928,00	928,00	0,00	100,00
11. Середньорічне вироблення одного працівника, тис. грн/люд.	6 097,62	6 097,62	0,00	100,00
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі:	4 905 441,00	4 905 441,00	0,00	100,00
- матеріальні витрати	4 087 026,00	4 087 026,00	0,00	100,00
витрати на оплату праці та відрахування	298 653,00	298 653,00	0,00	100,00
відрахування на соціальні заходи	62 271,00	62 271,00	0,00	100,00
- амортизація	80 115,00	80 115,00	0,00	100,00
- інші операційні витрати	377 376,00	377 376,00	0,00	100,00
13. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, грн/грн	0,86	0,86	0,00	100,00
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,74	0,74	0,00	100,00
15. Собівартість (повна) реалізованої продукції, тис. грн	4 872 373,00	4 872 373,00	0,00	100,00
16. Чистий прибуток, тис. грн	95 563,00	95 563,00	0,00	0,00
17. Рентабельність капіталу, %	11,71%	11,71%	—	—
18. Рентабельність продукції, %	1,96%	1,96%	—	—

Таблиця 10

Зміна величини основних статей балансу ТДВ «Яготинський маслозавод»
після впровадження проекту

Стаття балансу	Код рядка	2024 рік	Після впровадження заходів	Відхилення
Власні джерела	1495	815 758,00	815 758,00	-
Загальний обсяг джерел фінансування	1900	2 327 696,00	2 193 252,40	- 134 443,60
Загальні зобов'язання		1 511 938,00	1 377 494,40	- 134 443,60
Довгострокові зобов'язання	1595	215 351,00	215 351,00	-
Короткострокові зобов'язання	1695	1 296 587,00	1 162 143,40	- 134 443,60
Грошові кошти і цінні папери, що швидко реалізується	1165	28 237,00	28 237,00	-
Необоротний капітал	1095	590 637,00	590 637,00	-
Дебіторська заборгованість	1125	672 218,00	537 774,40	- 134 443,60
Оборотні активи	1195	1 737 059,00	1 602 615,40	

Таблиця 11

Розрахунок показників фінансової стійкості для ТДВ «Яготинський
маслозавод» після впровадження заходів

Показники	На кінець звітної року	Після впровадження заходів	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	0,350	0,372	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	1,853	1,689	менше 1,0
3. Наявність власних обо.ротних активів ($OK_{вл}$)	225 121	225 121	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$)	0,276	0,276	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (K_3)	0,130	0,140	більше 0,1
6. Коефіцієнт покриття	1,340	1,379	в межах 1-3

Показники	На кінець звітнього року	Після впровадження заходів	Нормативне значення
7. Рівень рентабельності	1,96%	1,96%	збільшення

Таблиця 12

Розрахунок показників оборотності дебіторської та кредиторської
заборгованості після впровадження заходів

Показники	На кінець звітнього року	Після впровадження заходів	Нормативне значення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	8,38	10,48	збільшення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,76	4,19	збільшення